

Přístupný cestovní ruch pro tělesně postižené návštěvníky
v Karlových Varech

Vysoká škola
polytechnická
Jihlava

ZADÁNÍ BAKALÁŘSKÉ PRÁCE

Autor práce: **Manuela Telínová**
Studijní program: **Ekonomika a management**
Obor: **Cestovní ruch**
Název práce: **Přístupný cestovní ruch pro tělesně postižené návštěvníky v Karlových Varech**
Cíl práce: **Analyzovat přístupnost zařízení a atraktivit cestovního ruchu v Karlových Varech.**

Ing. Ivica Linderová, PhD.
vedoucí bakalářské práce

RNDr. Eva Janoušková, Ph.D.
vedoucí katedry
Katedra cestovního ruchu

VYSOKÁ ŠKOLA POLYTECHNICKÁ JIHLAVA
Katedra cestovního ruchu

**Přístupný cestovní ruch pro tělesně
postižené návštěvníky v Karlových Varech**

bakalářská práce

Autor práce: Manuela Telínová

Vedoucí práce: Ing. Ivica Linderová, PhD.

Jihlava 2019

Abstrakt

TELÍNOVÁ, Manuela: Přístupný cestovní ruch pro tělesně postižené návštěvníky v Karlových Varech. Vysoká škola polytechnická Jihlava. Katedra cestovního ruchu. Vedoucí práce: Ing. Ivica Linderová, PhD. Stupeň odborné kvalifikace: bakalář. Jihlava 2019. 67 stran.

Cílem bakalářské práce je analyzovat přístupnost zařízení a atraktivit cestovního ruchu v Karlových Varech pro tělesně postižené návštěvníky. Teoretická část se zabývá sociálním a přístupným cestovním ruchem, legislativní úpravou debarierizace zařízení v cestovním ruchu a dále organizacemi a programům na podporu tělesně postižených osob v České republice i Evropě. Praktická část analyzuje sekundární data v porovnání s primárními daty, které jsem získala osobně. Zaměřuje se na dostupnost zařízení a atraktivit cestovního ruchu v Karlových Varech, hodnocenou na základě subjektivního uvážení. Práce má sloužit jako podnět pro zlepšení informovanosti o bezbariérových zařízeních v Karlových Varech.

Klíčová slova

Bariéry. Osoba tělesně postižená. Přístupný cestovní ruch. Sociální cestovní ruch.

Abstract

TELÍNOVÁ Manuela for visitors with disabilities in Karlovy Vary. Bachelor thesis. College of Polytechnics Jihlava. Department of tourism. Thesis supervisor: Ing. Ivica Linderová, PhD. Grade of qualification: bachelor. Jihlava, 2019. 67 pages.

The aim of the bachelor thesis is to analyze the accessibility of the facilities and attractions of tourism in Karlovy Vary for visitors with disabilities. The theoretical part of the thesis is defined by social and accessible tourism, legislative regulation of debarrierisation of facilities in tourism and with organizations and programs for the support of handicapped persons in the Czech Republic and Europe. The practical part analyzes the secondary data compared to the primary data I obtained personally. It focuses on the availability of facilities and tourist attractions in Karlovy Vary, assessed on a subjective basis. The work should serve as an incentive to improve awareness of the barrier-free facilities in Karlovy Vary.

Key words

Accessible tourism. Barriers. Person physically handicapped. Social tourism.

Prohlašuji, že předložená bakalářská práce je původní a zpracovala jsem ji samostatně. Prohlašuji, že citace použitých pramenů je úplná, že jsem v práci neporušila autorská práva (ve smyslu zákona č. 121/2000 Sb., o právu autorském, o právech souvisejících s právem autorským a o změně některých zákonů, v platném znění, dále též „AZ“).

Souhlasím s umístěním bakalářské práce v knihovně VŠPJ a s jejím užitím k výuce nebo k vlastní vnitřní potřebě VŠPJ.

Byla jsem seznámena s tím, že na mou bakalářskou práci se plně vztahuje **AZ**, zejména § 60 (školní dílo).

Beru na vědomí, že VŠPJ má právo na uzavření licenční smlouvy o užití mé bakalářské práce a prohlašuji, že **s o u h l a s í m** s případným užitím mé bakalářské práce (prodej, zapůjčení apod.).

Jsem si vědoma toho, že užít své bakalářské práce či poskytnout licenci k jejímu využití mohu jen se souhlasem VŠPJ, která má právo ode mne požadovat přiměřený příspěvek na úhradu nákladů, vynaložených vysokou školou na vytvoření díla (až do jejich skutečné výše), z výtěžku dosaženého v souvislosti s užitím díla či poskytnutím licence.

V Jihlavě dne 6. prosince 2018

.....

Podpis

Poděkování

Mé poděkování patří v první řadě vedoucí bakalářské práce Ing. Ivici Linderové, PhD. za odborné vedení, velkou trpělivost a cenné připomínky. Dále bych chtěla poděkovat své rodině za podporu a strýci Karlu Telínovi za sdílení svých zkušeností s životem na vozíku. Děkuji také Ing. Danielu Žákovi z odboru rozvoje a investic Magistrátu města Karlovy Vary za aktuální informace týkající se Generelu bezbariérových tras a dopravy, Ing. Jiřímu Žemličkovi, předsedovi Svazu tělesně postižených v České republice, z. s. za informace o počtu registrovaných tělesně postižených osob v Karlových Varech, Ing. Petru Židlickému, předsedovi destinační agentury Živý kraj za informace o situaci bezbariérových zařízení i Ing. Milanu Zukalovi z Krajského úřadu Karlovarského kraje a Pavlu Reiserovi z Lázeňských lesů Karlovy Vary, p. o., kteří mi ochotně poskytli cenné informace o dostupnosti jednotlivých turistických atrakcí v lázeňských lesích během jejich uzavření.

Obsah

Seznam obrázků.....	11
Úvod.....	13
Motivace	14
Cíl práce.....	14
1 Rozvoj cestovního ruchu osob se zdravotním postižením.....	15
1.1 Cestovní ruch osob se zdravotním postižením.....	15
1.1.1 Znaky a charakteristiky cestovního ruchu osob se zdravotním postižením..	16
1.1.2 Vývoj cestovního ruchu osob se zdravotním postižením v Evropě a České republice.....	18
1.1.3 Tělesně postižení návštěvníci v cestovním ruchu.....	19
1.1.4 Organizace a programy podpory cestování zdravotně postižených osob .	20
1.2 Potenciál cestovního ruchu osob se zdravotním postižením.....	22
1.2.1 Předpoklady rozvoje cestovního ruchu osob se zdravotním postižením ..	22
1.2.2 Přínosy podpory cestovního ruchu osob se zdravotním postižením.....	24
1.2.3 Legislativní úprava vztahující se k cestovnímu ruchu zdravotně postižených osob v Evropě a ve světě	25
2 Analýza přístupnosti zařízení a atraktivit cestovního ruchu v Karlových Varech..	28
2.1 Cíl a metodika zkoumání	28
2.2 Lokalizační předpoklady.....	32
2.2.1 Přírodní atraktivity	32
2.2.2 Kulturně – historické atraktivity.....	34
2.2.3 Kulturně – společenská zařízení	36
2.2.4 Ostatní atraktivity	38
2.3 Realizační předpoklady.....	39
2.3.1 Ubytovací zařízení	39
2.3.2 Pohostinská zařízení	43
2.3.3 Sportovně rekreační zařízení	45
2.3.4 Bezbariérová přeprava	46
2.3.5 Cestovní kanceláře a cestovní agentury.....	51
2.4 Selektivní předpoklady.....	52
3 Diskuze	54
4 Shrnutí.....	56

Závěr	59
Citovaná literatura.....	61

Seznam obrázků

Obrázek 1- CHKO Slavkovský les na území Karlových Varů.....	35
---	----

Seznam tabulek

Tabulka 1: Rozměry podstatné při navrhování interiéru pro tělesně postiženou osobu .	27
Tabulka 2: Kategorizace přístupnosti objektů	29
Tabulka 3: Pokračování	30
Tabulka 4: Stupnice hodnocení potenciálu cestovního ruchu zdravotně postižených osob	30
Tabulka 5: Hodnotící kritéria.....	31
Tabulka 6: Přehled dostupnosti kolonád a pramenů	34
Tabulka 7: Přehled dostupnosti kulturně historických zařízení	35
Tabulka 8: Přehled dostupnosti kin a divadel.....	36
Tabulka 9: Přehled dostupnosti dalších kulturně – společenských zařízení	38
Tabulka 10: Pokoj ideální z pohledu vozíčkáře	40
Tabulka 11: Dostupnost ubytovacích zařízení	42
Tabulka 12: Přehled přístupných hostinských zařízení včetně bezbariérového WC	44
Tabulka 13: Dostupnost sportovně-rekreačních zařízení.....	46
Tabulka 14: Linky městské hromadné dopravy.....	48
Tabulka 15: Hodnocení bezbariérovosti stanic a nástupišť dle Českých drah pro osoby s tělesným postižením	49
Tabulka 16: Hodnotící kritéria v Karlových Varech	57
Tabulka 17: Stupnice potenciálu cestovního ruchu zdravotně postižených osob v Karlových Varech	58

Seznam použitých zkratek

a. s.	akciová společnost
CK	cestovní kancelář
ČR	Česká republika
č.	číslo
ČSN	česká technická norma
CHKO	chráněná krajinná oblast
kol.	kolektiv
kg	kilogram
LD	lázeňský dům
MHD	městská hromadná doprava
p. o.	příspěvková organizace
pdf	Printer Definition File
např.	například
mm	milimetr
m. n. m.	metrů nad mořem
Sb.	sbírky
tzv.	tak zvaný
USA	United States of America, Spojené státy americké
WC	Water closet, toaleta
ZTP	zdravotně tělesně postižený
ZTP/P	zdravotně tělesně postižený s průvodcem

Úvod

Cestovní ruch nám nabízí nepřehledné možnosti využití volného času. V rámci cestování objevujeme krásy světa, přičemž se dopravujeme často na velké vzdálenosti a využíváme nejrůznějších forem ubytování. To vše nám připadá naprosto přirozené. Je ale třeba si uvědomit, že jsou mezi námi skupiny osob, které jsou limitovány ať už finančně či zdravotně a pro které je v rámci začleňování do společnosti a zajištění plnohodnotného života potřeba vytvořit vhodné podmínky čerpání jednotlivých služeb v cestovním ruchu.

Právo na cestování máme všichni, a proto otázku cestovního ruchu přístupného všem řeší nejvyšší státní instituce. Znevýhodněné skupiny mají velký potenciál v tom, že jsou časově flexibilní a mohou tak cestovat i mimo hlavní sezónu, takže vyplňují méně obsazovaná období. Zároveň u těchto skupin dochází díky možnosti účasti na cestovním ruchu k osobnímu rozvoji a lepší integraci do společnosti.

Z hlediska vytvoření vhodných podmínek pro cestování patří mezi nejnáročnější skupiny právě osoby se zdravotním postižením. V bakalářské práci se zaměřím na osoby tělesně postižené, připoutané na invalidní vozík.

Cílem mé práce je zjistit, jak jsou ubytovací zařízení a atraktivita cestovního ruchu přístupné tělesně postiženým návštěvníkům a jak je jejich přístupnost propagována.

V teoretické části se vrátíme ke kořenům cestovního ruchu, na základě odborné literatury vysvětlíme pojmy, jako jsou sociální cestovní ruch a přístupný cestovní ruch. V neposlední řadě se budeme zabývat legislativou upravující cestování zdravotně postižených osob.

V praktické části představíme město Karlovy Vary a jeho infrastrukturu společně s památkami, kde uvedeme přístupnost těchto zařízení pro tělesně postižené návštěvníky a zároveň upozorníme na špatnou informovanost na internetu. Výstupem práce bude subjektivní zhodnocení přístupnosti města Karlovy Vary tělesně postiženým návštěvníkům a návrh na informační vylepšení.

Motivace

K tomuto tématu mě přivedla myšlenka pomoci k lepší informovanosti o přístupnosti jednotlivých zařízení pro osoby upoutané na invalidní vozík. Pokud jsme zcela zdraví, neumíme si většinou ani představit s jakými překážkami se tito lidé musejí potýkat. Ve své práci chci přinést užitečné a reálné informace, a proto jsem požádala o pomoc mého strýce žijícího v Německu, který je už 17 let odkázán na vozík, aby mi poradil, na co vše se mám zaměřit a jak jednotlivá zařízení hodnotit. Sám pracuje na projektech bezbariérových přístupů ve vlakové dopravě a pomáhá vylepšovat služby ubytovacích zařízení, která navštěvuje. Věřím, že získané informace budou užitečné například karlovarským infocentrům, pro která by mohly být také námětem na zlepšení stávajícího stavu informovanosti o bezbariérovosti jednotlivých zařízení.

Pevně doufám, že výsledek mé práce bude motivací k vytvoření opatření v Karlových Varech, která usnadní návštěvníkům s tělesným postižením čas a námahu.

Cíl práce

Cílem bakalářské práce je analyzovat přístupnost zařízení a atraktivit cestovního ruchu v Karlových Varech pro tělesně postižené návštěvníky. Teoretická část se zabývá sociálním a přístupným cestovním ruchem, legislativní úpravou debarierizace zařízení v cestovním ruchu a dále organizacemi a programům na podporu tělesně postižených osob v České republice i Evropě. Praktická část analyzuje sekundární data v porovnání s primárními daty, které jsem získala osobně. Zaměřuje se na dostupnost zařízení a atraktivit cestovního ruchu v Karlových Varech, hodnocenou na základě subjektivního uvážení. Práce má sloužit jako podnět pro zlepšení informovanosti o bezbariérových zařízeních v Karlových Varech.

1 Rozvoj cestovního ruchu osob se zdravotním postižením

Gučík (2006) spojuje rozvoj cestovního ruchu s činností lidí a jejich potřebami a chováním, které jsou mimo jiné ovlivněny demografickými faktory, pracovními a mimopracovními podmínkami a sociálními podmínkami.

Cestovní ruch, tak jak ho známe v současné době, má kořeny už v 19. století. V tomto období byla tato aktivita přístupná pouze vyšším vrstvám společnosti. Tato skutečnost souvisela zejména s faktem, že zaměstnanci neměli ze zákona nárok na dovolenou a většinu času trávili prací, jejich možnosti trávení volného času tedy byly velmi omezené. Právo na dovolenou bylo zakotveno ve Všeobecné deklaraci lidských práv v roce 1948. Zde je psáno, že každý má právo na odpočinek určený k zotavení a placenou dovolenou. Toto ustanovení umožnilo následný rozvoj cestovního ruchu včetně cestovního ruchu zdravotně postižených osob [19].

V roce 1989 vznikl ve Velké Británii koncept pod názvem cestovní ruch pro všechny. Jeho úkolem bylo oslovit různé subjekty cestovního ruchu a přimět je vytvořit takovou nabídku, která vyjde vstříc potenciálním klientům, včetně osob vyžadujících speciální péči v souvislosti s jejich stavem (Indrová a kol. 2018).

1.1 Cestovní ruch osob se zdravotním postižením

Cestovní ruch pro zdravotně postižené lidi a jinak sociálně znevýhodněné osoby je označován jako sociální cestovní ruch.

Definice tohoto druhu cestovního ruchu nemá jednotnou podobu. Minnaert (2007) uvádí, že základem pro definici sociálního cestovního ruchu je nabídnout službu s přidanou hodnotou, která bude dostupná skupině osob, která je z cestovního ruchu jinak vyloučena.

McCabe, Minnaert a Diekman (2011) vidí sociální cestovní ruch jako různorodý a inovativní, který má své místo na vrcholu udržitelné praxe v odvětví cestovního ruchu. Sociální cestovní ruch dle jejich názoru poskytuje příležitost k sociálnímu začlenění do evropské společnosti a přináší významné výhody nejen jednotlivcům, ale také pomáhá vytvářet silnější rodiny, zlepšuje blahobyt a poskytuje spravedlivější Evropu pro všechny.

Hunziker (1957, in Minnaert a kol. 2013) vymezuje sociální cestovní ruch účastí osob s nízkými příjmy, kterým je třeba poskytnout speciální služby. Stejné stanovisko má i Haulot (1982, in Minnaert a kol. 2013) který zároveň klade důraz na důležitost správně definovat sociální skupinu.

Sociální cestovní ruch umožňuje účastníkům cestovního ruchu vybrat takovou destinaci, která jim umožní uspokojit své potřeby s ohledem na jejich požadavky a očekávání, a to v souladu s jejich finančními možnostmi. Jde-li o osoby s určitým omezením (psychickým, fyzickým, vyplývajícím z jejich věku nebo z příslušnosti k sociální vrstvě), je nutné k již zmíněným potřebám a požadavkům brát v úvahu ještě další očekávání, která přináší osobám s handicapem uspokojení z účasti na cestovním ruchu a využití volného času na maximum. Součástí nabídky destinace cestovního ruchu je nejen primární, ale i sekundární nabídka, a pokud některá část této nabídky není lehce dostupná, je účastník cestovního ruchu s handicapem nucen přijímat kompromisy (Indrová a kol. 2008).

Z obecného práva na cestování vyplývá, že všichni máme právo využít svůj volný čas dle našeho svobodného uvážení. Obecně lze říci, že cílem sociálního cestovního ruchu je, aby byly vytvořeny takové podmínky, které umožní cestování co nejširšímu spektru osob, především nějak znevýhodněným skupinám, a zároveň pomůže tyto skupiny integrovat zpět do společnosti. Znevýhodněnými skupinami máme na mysli nejen osoby se zdravotním postižením, ale řadíme sem i seniory, osoby s nízkými příjmy, rodiny s dětmi, mládež, děti nebo osoby se speciálními potřebami (Beránek, 2013).

1.1.1 Znak a charakteristiky cestovního ruchu osob se zdravotním postižením

Osoby se zdravotním postižením se v rámci cestovního ruchu často setkávají s překonáváním různých překážek.

Kotíková (2013) zmiňuje výklad Mihalea, Andrea & Vorela, kteří rozlišují bariéry pro osoby s hendikepem na vnitřní a vnější. Vnitřní bariéry zobrazují komplikace, které má dotyčný v hlavě – předsudky vůči účastníkům na cestovním ruchu. Za vnější bariéry pak považují především překážky, které mohou osobám se zdravotním postižením zabránit v účasti na cestovním ruchu nebo případně snížit celkovou spokojenost. Mezi tyto překážky řadí nedostatečnou informovanost, schody, nepřizpůsobené dopravní prostředky či nevyhovující služby.

Cestování osob s tělesným postižením se věnuje i přístupný cestovní ruch. Darcy a Buhalis (2011) označují přístupný cestovní ruch jako rozvíjející se oblastní akademickou studií a průmyslovou praxí. Stejně jako u jiných oblastí cestovního ruchu je toto pole multidisciplinární s vlivy od geografie, studií postižení, ekonomie, veřejného pořádku, psychologie, sociální psychologie, organizačního managementu, postmoderních kulturních studií, marketingu, architektury a medicíny.

Podle Darcyho a Dicksona (2009) přístupný cestovní ruch umožňuje nezávislé a důstojné čerpání služeb, koupi produktů a využívání prostředí cestovního ruchu osobám s požadavky na přístup, včetně mobility, vidění, sluchu a kognitivních rozměrů přístupu. Tato definice zahrnuje kromě ostatních i cestující s dětmi v kočárcích, cestující s postižením a seniory.

Dle Leidnera (2006, in Linderová 2018) mají být nabízené speciální služby pro zdravotně postižené návštěvníky součástí nabídky pro všechny, aby se předešlo vyčleňování této skupiny osob ze společnosti. Podstatná je spolupráce všech zainteresovaných subjektů cestovního ruchu v rámci celé Evropské unie. Důležité je, aby došlo ke spojení obchodně-podnikatelských aspektů politiky cestovního ruchu a sociálních aspektů politiky, které by měly za cíl vytvořit cíle a nástroje, které povedou alespoň k částečné debarierizaci cestovního ruchu.

Významnou institucí, která se zabývá přístupným cestovním ruchem je Evropská síť pro přístupný cestovní ruch. Usiluje o zpřístupnění turistických destinací, produktů a služeb všem a podporuje přístupný cestovní ruch po celém světě. Ve spolupráci s touto organizací vznikl evropský projekt „Athéna na cestách“, jehož posláním je uvést do povědomí široké veřejnosti, především podnikatelských subjektů v cestovním ruchu, otázku důležitosti přístupného cestovního ruchu. Řeší technickou, komunikační a ekonomickou přístupnost, která významně ovlivňuje rozhodnutí osob se zdravotním postižením, zda se do konkrétní destinace vydají nebo ne. V první řadě by měly být dobře dostupné informace o přístupnosti jednotlivých míst, a to na základě sjednocených standardů pro posuzování přístupnosti, které zatím bohužel nejsou. Technická přístupnost se zabývá bezbariérovou infrastrukturou a nabídkou přístupných služeb. Na základě ekonomické přístupnosti by měly být „nadstandardní“ služby, které umožní přístupnost postiženým účtovány jako běžné služby, tedy bez příplatku [1], [3].

1.1.2 Vývoj cestovního ruchu osob se zdravotním postižením v Evropě a České republice

Sociální cestovní ruch zabývající se mimo jiné i cestováním osob se zdravotním postižením se objevuje ve Francii, Belgii, Německu a některých zemích východní Evropy již v první polovině 20. století (Linderová, 2018).

Základ sociálního cestovního ruchu spojuje řada odborníků na tuto problematiku se vznikem speciálních rekreačních táborů pro děti ze znevýhodněných rodin na počátku 20. století. Ke značnému rozvoji cestovního ruchu došlo po 2. světové válce. Významnou roli při tom sehrála sociální politika jednotlivých států. V této době vznikla řada organizací, jejichž cílem byla podpora cestovního ruchu. V roce 1953 byla v rámci Evropské konference ministrů dopravy zřízena speciální pracovní skupina „Doprava a osoby se sníženou mobilitou“, která si kladla za cíl zjednodušit cestování zdravotně postižených osob. Důraz je při tom kladen na snahu změnit pohled a přístup dopravců a odpovědného personálu [19].

V roce 1963 vznikla Mezinárodní kancelář pro sociální cestovní ruch, která se zaměřovala na podporu rozvoje sociálního cestovního ruchu na mezinárodní úrovni. V rámci této činnosti byl kladen důraz na šíření informací o dané oblasti a koordinaci jednotlivých aktivit. Jejím hlavním cílem bylo zajistit, aby byl cestovní ruch přístupný všem, včetně zdravotně postižených osob (Indrová a kol., 2008).

Ruku v ruce s aktivitami výše zmíněné organizace působila také Organizace spojených národů. Ta prohlásila rok 1981 rokem osob se zdravotním postižením. V následujícím roce byl přijat Světový akční program na podporu zdravotně postižených osob. Pro roky 1983 až 1992 byl přijat harmonogram zavádění a implementace změn týkajících se zlepšení života zdravotně postižených osob v jednotlivých státech. Situace se začala skutečně zlepšovat, což potvrdil výzkum ve členských zemích Evropské unie uskutečněný v roce 1999. Ten ukázal, že v jednotlivých státech existuje určitá zákonem vymezená forma podpory cestovního ruchu zdravotně postižených [32].

Ve světě žije zhruba 650 milionů osob se zdravotním postižením. V praxi to znamená, že v každé zemi trpí zdravotním postižením 15 až 20 % populace. Podle statistiky organizace European health and social integration survey z roku 2012 žilo ve členských státech

Evropské unie 70 milionů osob se zdravotním postižením ve věku nad 15 let. Jedná se tedy o 17.6 % populace starší 15 let [11].

Podle šetření Českého statistického ústavu z roku 2013, které bylo realizováno ve spolupráci s Ústavem zdravotních informací a statistiky ČR, žilo v České republice 1 077 673 osob se zdravotním postižením. Mírně při tom převažovaly ženy (52,4 %) nad muži (47,6 %). Většinou se jednalo o osoby ve věku 60 let a více. Tito lidé tvořili 59 % zdravotně postižených. Tělesné postižení bylo druhým nejčastějším typem postižení. Trpělo jím 29,2 % zdravotně postižených osob, tedy 500 167 osob. Většina (69,6 %) z těchto osob potřebuje k životu určitou kompenzační pomůcku (Kotýnek, 2014).

1.1.3 Tělesné postižení návštěvníci v cestovním ruchu

Podle Vítkové (2006) je charakteristickým znakem tělesného postižení omezení hybnosti. Nezáleží na tom, zda se jedná o omezení prvotní či druhotné. Z tohoto hlediska patří do této skupiny jak osoby trpící vadou pohybového aparátu nebo centrální a periferní nervové soustavy tak ty, které jsou omezení vlivem své nemoci nepřímo. Renotiérová (2002) definuje tělesné postižení jako „snížení pohybové schopnosti s trvalým nebo podstatným vlivem na kognitivní, emocionální a sociální výkony.“

S ohledem na rozsah poruchy hybnosti rozlišujeme postižení lehké, střední a těžké. Dále je nutné rozlišovat, do jaké míry je narušena schopnost jedince se pohybovat. Z tohoto hlediska rozlišujeme jedince mobilní – schopné se samostatně se pohybovat. Jedince částečně mobilní – schopné pohybovat se s pomocí jiné osoby či pomůcky a jedince imobilní, kteří se nedokážou svépomocí vůbec hýbat (Jonášková in Müller a kol., 2001).

Tělesné postižení je možné klasifikovat podle různých hledisek. Tím nejčastějším je podle Renotiérové (Renotiérová, Ludíková a kol., 2006) rozdělení podle vzniku či příčiny postižení. Příčinou vrozených postižení jsou v tomto případě nejčastěji vývojové poruchy v prenatalní, perinatální či raně postnatálním období. Mezi hlavní příčiny získaných postižení patří deformace (nesprávné držení těla), úrazy či nemoc.

Vítková (2006) člení pohybové vady podle toho, jaké část těla je postižena. Dělí je do kategorií obrny, deformace, malformace a amputace. V případě obrny se jedná o postižení centrální či periferní nervové soustavy. Deformace má za důsledek nesprávný tvar některé z částí těla ať už jde o vrozenou nebo získanou vadu. Vady způsobené

patologickým vývojem určité části těla jsou označovány jako malformace a pokud je odňata některá z končetin jedná se o amputaci.

Zdravotně postižené osoby mají určité specifické požadavky, které vyplývají z jejich zdravotního stavu. V rámci problematiky cestování je tedy nutné mít tuto skutečnost na mysli. Jednotlivé destinace musí být pro danou osobu bez větších obtíží přístupné, přístupné při tom musí být nejen budovy, ale také dopravní infrastruktura či technické vybavení. Zásadní pro osobu zdravotně postiženou je mít dostatek informací o tom, zda je s ohledem na jeho postižení možné jednotlivé aktivity zvládnout. Významnou roli hraje i dostatečná informovanost personálu, který by měl být schopen poskytnout klientovi potřebné informace. Ne všichni zdravotně postižení mají možnost pracovat a otázka financování je pro ně tedy velmi důležitá, z tohoto hlediska je nezbytné, aby klientům nebyly účtovány speciální poplatky například za poskytnutí pomoci či zpřístupnění [3].

1.1.4 Organizace a programy podpory cestování zdravotně postižených osob

V rámci podpory rozvoje sociálního cestovního ruchu působí řada specializovaných organizací. K dispozici jsou také různé podpůrné programy, které se na tuto skupinu osob zaměřují. Mezi nejvýznamnější organizace působící v této oblasti patří Mezinárodní kancelář pro sociální cestovní ruch, která byla založena v roce 1963. Jejím primárním cílem bylo zajistit přístupnost kvalitního trávení volného času a dovolené pro všechny. Činnost této instituce je založena na principu solidarity a podpory udržitelného cestovního ruchu. Zdravotně postižení patří do skupiny osob, které jsou ve středu jejich zájmu. Organizace zajišťuje hlavně šíření informací o dané problematice a podporuje koordinaci aktivit jednotlivých státních a mezinárodních institucí. Důraz je kladen na sdílení zkušeností, stimulaci aktivit jednotlivých organizací a podpora konkrétních projektů. Členy Mezinárodní kanceláře pro sociální cestovní ruch se mohou stát státní i soukromé instituce bez ohledu na to, zda je jejich cílem dosažení zisku či nikoliv. Jedná se například o cestovní agentury, cestovní kanceláře, vzdělávací instituce či rekreační střediska [19].

Problematice sociálního cestovního ruchu se dále věnuje Národní agentura pro prázdninové šeky, která byla založena ve Francii v roce 1982. Její činnost je podporována ministerstvy hospodářství, financí a cestovního ruchu řady států. Jejím posláním je sloužit

obecnému zájmu včetně zlepšování přístupnosti kvalitního trávení volného času pro znevýhodněné osoby. V rámci své činnosti nabízí organizace řadu produktů a programů v oblasti sociálního cestovního ruchu. Agentura nabízí cestovní poukázky, které jsou určeny zaměstnavatelům. Ti je následně mohou jako firemní bonus nabízet svým pracovníkům. Poukázky jsou průměrně poskytovány čtyřem milionům osob za rok a jejich průměrná roční hodnota se pohybuje kolem 1,5 miliard eur. Produkty agentury jsou akceptovány řadou subjektů působících v oblasti cestovního ruchu v zemích Evropské unie [2].

Ve Španělsku působí od roku 1978 Institut pro seniory a sociální cestovní ruch neboli Imsero. Institut pravidelně organizuje kolektivní akce pro zdravotně postižené osoby a další rizikové skupiny obyvatel. Ročně se těchto aktivit účastní až 1 milion osob. Instituce je podporována ze strany státu (Indrová a kol, 2008).

V rámci programů na podporu cestovního ruchu zdravotně postižených je nutné zmínit zejména projekt Calypso probíhající pod záštitou Evropské unie. Cílem programu je pomoci sociálně znevýhodněným osobám dostat se na zajímavou dovolenou, během které poznají nová místa. Sekundárním dopadem projektu je skutečnost, že jednotlivé cesty jsou realizovány mimo hlavní sezónu a podnikatelské subjekty zaměřující se na cestovní ruch si tak mohou ekonomicky přilepšit. Základem programu je turistická výměna mezi jednotlivými zeměmi. Cílovými skupinami programu jsou mladí lidé, sociálně slabé rodiny s dětmi, zdravotně postižení a senioři. Musí se při tom jednat o osoby, které by si bez pomoci nemohly dovolenou z finančních důvodů dovolit. V rámci cest patří mezi cílové destinace méně známá místa, která trpí mimo sezónu hospodářským úpadkem. Díky Calypso tedy dochází také k podpoře zaměstnanosti v těchto lokalitách [14].

Dalším zajímavým projektem je program Euroklíč, který funguje nejen na území Evropy ale také v USA. Do projektu je zapojena také Česká republika prostřednictvím Asociace krajů České republiky. Projekt je zaštiťován Národní radou osob se zdravotním postižením České republiky. Cílovou skupinou projektu jsou osoby s omezenou pohybovou schopností. Jeho cílem zajistit těmto lidem dostupnost jednotlivých služeb. Držitelé průkazů ZTP a ZTP/P obdrží tzv. euroklíč, který jim zajistí přístup k jednotlivým službám [13].

V České republice se problematice cestovního ruchu zdravotně postižených osob věnuje také Národní program podpory cestovního ruchu, který vzniká pod záštitou Ministerstva pro místní rozvoj ČR. Jedním z cílů programu je podpora sociálního cestovního ruchu prostřednictvím dotací ze státního rozpočtu, které mohou čerpat podnikatelské subjekty. V rámci dotačních programů je podporována zejména výstavba a rekonstrukce hygienických zařízení pro zdravotně postižené na území turistických lokalit, informační tabule pro zrakově postižené a podpora výstavby bezbariérových přístupů na jednotlivá místa [1].

1.2 Potenciál cestovního ruchu osob se zdravotním postižením

Potenciál je možné definovat jako soubor veškerých předpokladů týkajících se oblasti cestovního ruchu, které je možné ocenit pomocí bodové škály. V úvahu je nutné brát veškeré podmínky, které umožňují rozvoj cestovního ruchu. Jedná se například o přírodní podmínky, historické dědictví, kulturu, architekturu a další výtvořiny lidské společnosti. Důraz je kladen zejména na to, co je pro danou oblast specifické, výjimečné a schopné turisty nalákat. V úvahu je nutné vzít také negativní faktory, které rozvoj cestovního ruchu ovlivňují (Zelenka a Pásková, 2002).

Proces hodnocení potenciálu cestovního ruchu je poměrně složitý mechanismus a vyžaduje dobrou znalost dané oblasti. Aby bylo možné vyhodnotit celkový potenciál, je nutné rozdělit sledovaný celek do dílčích částí, které je snazší ohodnotit. Potenciál je následně vypočítán jako součet bodů jednotlivých částí [5].

1.2.1 Předpoklady rozvoje cestovního ruchu osob se zdravotním postižením

Předpoklady cestovního ruchu je možné definovat jako faktory, které ovlivňují rozvoj cestovního ruchu. Obecně však platí, že aby došlo k požadovanému rozvoji, je s těmito faktory nutné dále systematicky pracovat (Indrová a kol. 2011). Obecně je možné tyto faktory rozdělit do tří základních skupin, a to lokalizační, realizační a selektivní předpoklady (Holeček, Mariot, Střída, 2001).

Lokalizační předpoklady chápeme jako soubor faktorů, které umožňují umístit aktivity cestovního ruchu do vybrané lokality. Mezi lokalizační předpoklady patří zejména předpoklady přírodní, kulturní a společenské. Přírodní předpoklady jsou dány geograficky a působením řady přírodních faktorů. V úvahu je nutné brát také rostliny

a živočichy, které v dané oblasti žijí. Kulturní předpoklady zahrnují veškeré výsledky tvůrčí činnosti lidstva. Do této skupiny patří například historické památky, technické památky, muzea či galerie. Společenské předpoklady v sobě zahrnují značné množství aktivit, jako jsou například sportovní akce, festivaly, koncerty atd. Pokud se zaměříme na tyto předpoklady z pohledu cestovního ruchu zdravotně postižených, je nutné řešit zejména bariéry, kterým musí čelit. V případě přírodního terénu je nutné zjistit, do jaké míry je terén přístupný s ohledem na dané zdravotní postižení. U nových staveb a jednotlivých akcí je nutné zohlednit, zda je k dispozici bezbariérový přístup. Pro tělesně postižené osoby je zásadní, aby jim byly k dispozici výtahy, plošiny, rampy, informační tabule v Braillově písmu atd. (Holeček, Mariot, Střída, 2001).

Realizační předpoklady představují předpoklady týkající se možnosti realizace jednotlivých aktivit. Jde zejména o materiální a technické podmínky. Do této skupiny patří dopravní infrastruktura, ubytovací kapacity, možnosti stravování a další zařízení. Obecně platí, že čím je dané místo více zalidněné, má kvalitnější infrastrukturu a lepší předpoklady pro cestovní ruch. Také v tomto případě je nutné brát v úvahu bariéry, kterým musí zdravotně postižení čelit. V případě dopravní infrastruktury je nutné zaměřit se na přístupnost nádraží, zastávek, přístupnost jednotlivých budov a sociálních zařízení (Holeček, Mariot, Střída, 2001).

Selektivní předpoklady jsou dány zejména schopností obyvatel sledované lokality přizpůsobit se podmínkám souvisejícím s cestovním ruchem. Tito lidé se na cestovním ruchu mohou podílet aktivně či pasivně. V úvahu je při tom nutné brát objektivní a subjektivní faktory. K objektivním předpokladům patří politická stabilita, bezpečnostní podmínky, hospodářská situace či životní úroveň obyvatel. Subjektivní faktory souvisí s osobním rozhodnutím jednotlivce, zda se do cestovního ruchu zapojí. Jedná se například o příslušnost k profesní skupině, sociální vrstvě obyvatel, rodinné poměry daného jedince či osobnostní vlastnosti. Značnou roli v tomto ohledu hrají lokální informační centra, která mají ve většině případů přehled o možnostech daného regionu s ohledem na možnosti, které zdravotně postiženým nabízí. Zcela zásadní je v tomto ohledu znalost specifických potřeb sledované skupiny. Dále je nutné nashromáždit potřebné informace o službách, které jsou zdravotně postiženým nabízeny v daném regionu. V úvahu je vhodné vzít také předcházející zkušenosti s cestovním ruchem zaměřeným na zdravotně

postižené. Pokud byli se svou návštěvou spokojeni, je možné na této skutečnosti dále stavět (Holeček, Mariot, Střída, 2001).

1.2.2 Přínosy podpory cestovního ruchu osob se zdravotním postižením

Cestovní ruch zaměřený na tělesně postižené má řadu sekundárních dopadů. Jedním z nich je pozitivní vliv na ekonomiku, který vyplývá z faktu, že tato skupina osob většinou cestuje mimo sezónu. Jak již bylo výše uvedeno, řada ze specializovaných programů sociálního cestovního ruchu je právě na této skutečnosti založena. Prostřednictvím sociálního cestovního ruchu je tedy možné podpořit ekonomiku mimo sezónu a tím zajistit trvání pracovních míst, která by jinak byla mimo sezonu zrušena. S ohledem na zdravotní postižení si musí tyto lidé objednat pobyt se značným předstihem, což přináší v rámci ekonomiky určitou míru sociální jistoty (Kiráľová, 2008).

Dalším ekonomickým dopadem cestovního ruchu zdravotně postižených je zvýšení příjmů podnikatelských subjektů v dané lokalitě a ve finále také hrubého domácího produktu. Tato skupina osob většinou cestuje s doprovodem (rodinou, asistentem atd.), což znamená zvýšení počtu zákazníků. V neposlední řadě je nutné si uvědomit, že zaměřením se na tuto specifickou skupinu osob zvyšují zapojené subjekty svou konkurenceschopnost (Linderová, 2015).

Dále je možné hovořit o sociálních přínosech dané oblasti cestovního ruchu. Obecně platí, že cestovní ruch zprostředkuje turistům nové zkušenosti a umožňuje poznávat nová místa, národnosti a lidi, což vede ke zvýšení jejich emoční inteligence, tolerance k odlišnostem a schopnosti vzájemného soužití. Dochází také k posílení vztahů v komunitě a zvyšování životní úrovně dané lokality. Rozvoj sociálního cestovního ruchu vede ke zlepšení služeb a komfortu návštěvního v dané lokalitě. Dochází ke zlepšení image regionu. Obyvatelé destinací, do kterých míří zdravotně postižené osoby, bývají většinou více tolerantní a jsou schopni lépe chápat jejich potřeby. Díky tomu, že se s touto skupinou osob setkávají častěji, dochází mimo jiné také k boření stereotypů. Z pohledu zdravotně postižených osob souvisí možnost cestovat a poznávat nová místa se zvýšením kvality jejich života [2].

Je však nutné si uvědomit, že sociální cestovní ruch může mít také negativní dopady. Jedná se například o zvýšení cen, zvýšení hluku, případné zvýšení kriminality, nedostatek

parkovacích míst či přeplněnost veřejných prostor. Všechny tyto skutečnosti v konečném důsledku znesnadňují život rezidentům dané oblasti (Linderová, 2015).

1.2.3 Legislativní úprava vztahující se k cestovnímu ruchu zdravotně postižených osob v Evropě a ve světě

Právo zdravotně postižených na účast na cestovním ruchu je zakotveno v Globálním etickém kodexu cestovního ruchu, který byl přijat v roce 1999 Světovou organizací cestovního ruchu. Zde je toto právo zakotveno v článku 7 následujícím způsobem: *„možnost přímého osobního přístupu k objevování a udržování zdrojů planety představuje právo, jež je v rovné míře dostupné všem obyvatelům světa“*. Toto právo je dále dáno v Úmluvě OSN o právech osob se zdravotním postižením, která prosazuje rovný přístup k základním lidským právům pro všechny. Podle tohoto dokumentu mají všichni stejné právo na kvalitní trávení volného času, účast na kulturním životě a sportovních akcích. Stejně tak by měli mít možnost přístupu na sportoviště, do turistických zařízení, na historické památky atd. Práva zdravotně postižených jsou uvedena také v Listině základních práv Evropské unie. V rámci boje proti diskriminaci, je zde v článku 21 uvedeno: *„Unie uznává a respektuje právo postižených osob na opatření, která mají za cíl zajistit jim nezávislý život, společenskou a profesní integraci a účast na životě společnosti“*. (Indrová a kol., 2008).

V rámci Evropské unie má značný význam také Úmluva o právech zdravotně postižených osob, která byla přijata v roce 2006. Česká republika ji ratifikovala v roce 2007. Jejím hlavním cílem je podpořit rovnoprávnost osob se zdravotním postižením, což zahrnuje mimo jiné také právo být aktivními členy společnosti [12].

V České republice jsou práva zdravotně postižených upravena zejména v Listině základních práv a svobod. Podle ní jsou si lidé rovni. Lidé s postižením navíc mají právo na zvýšenou ochranu. Dále je tato problematika upravena zákonem č. 198/2009 Sb., o rovném zacházení a o právních prostředcích ochrany před diskriminací a o změně některých zákonů. Zde je jasně uvedeno, že nikdo nesmí být přímo ani nepřímo diskriminován v žádné z životních oblastí (Zákon č. 198/2009 Sb., 2009).

Rovnoprávnost musí být zajištěna také v rámci využití dopravních prostředků. V oblasti železniční dopravy se této problematice věnuje Nařízení Evropského parlamentu a Rady

(ES) č. 1371/2007 o právech a povinnostech cestujících v železniční přepravě. Uvádí se zde, že osoby zdravotně postižené mají mít možnost používat železniční dopravu stejným způsobem jako ostatní. Postupně dochází k odstraňování bariér v nádražních budovách a drážních vozidlech. Velkou důležitostí sehrává i informační dostupnost, která by měl být zajištěna i vizuálními a akustickými technologiemi [31].

V rámci letecké dopravy jsou práva v Evropské unii zastřešena nařízením (ES) č. 1107/2006 o právech osob se zdravotním postižením a osob s omezenou schopností pohybu a orientace v letecké dopravě. Práva se vztahují na asistenci, která musí být člověku se zdravotním postižením poskytnuta ze strany provozovatele letiště a leteckého dopravce, a to bez příplatků. Samozřejmostí by měla být asistence při odbavení, nástupu a výstupu z letadla a během letu. Tyto služby by měly být zcela zdarma [30].

U silniční dopravy je v platnosti norma ČSN 73 6110, která se věnuje problematice projektování místních komunikací. V úvahu by při tom podle této normy měly být brány také možnosti bezbariérového přístupu pro zdravotně postižené. Komunikace určené chodcům musí zajišťovat možnost plynulého a svobodného pohybu mimo jiné také pro postižené. Dále je zde upravena například otázka parkovacích míst [9].

Problematika dopravy je v České republice upravena také v Úvodní zprávě České republiky o opatřeních přijatých k plnění závazků podle Úmluvy o právech osob se zdravotním postižením.

Bezbariérový přístup do ubytovacích, pohostinských, sportovně-rekreačních zařízení a kulturně-historických památek je zajištěn Vyhláškou Ministerstva pro místní rozvoj České republiky č. 398/2009 Sb. o obecných technických požadavcích zabezpečujících bezbariérové užívání staveb. Zde jsou jasně vymezeny požadavky na zajištění bezbariérového přístupu pro osoby s různými typy postižení [28].

Podle vyhlášky musí být v ubytovacích zařízeních minimálně 5 % pokojů, které jsou vhodné pro handicapované. Nestačí pouze bezbariérový vstup, ale je třeba, aby zařízení bylo komplexně uzpůsobené pro volný pohyb osoby se zdravotním postižením. Od vyhrazeného parkování, bezbariérový vstup, přes pohyb po ubytovacím zařízení, vybavení pokoje a pohodlného využití restaurace k možnosti čerpání doplňkových služeb (Linderová, 2018).

K lepší fyzické i psychické kondici člověka obecně napomáhá sport a nejínak je tomu i u osob se zdravotním postižením. Na základě debarierizace sportovně-rekreační zařízení jsou WC a šatny vybaveny madly s nosností až 150 kg. Manipulační prostor zajišťující vozíčkáři pohodlný pohyb by měl být minimálně o průměru 1 500 mm. Dalšími nezbytnými opatřeními jsou protiskluzová podlaha a sprchové kouty o minimálních rozměrech 900 mm x 900 mm. U vodních prostor je nutný přístup za pomoci zvedáků, schodů či schodů a zvýšeného okraje. Manipulační plocha před vstupem je stejná jako u toalet. Technické parametry se vztahují i na kraj bazénu a hladinu vody. Okraj bazénu by měl být 400 až 500 mm vysoký, 300 až 400 mm široký a podél celého okraje musí být zabudované madlo. Hladina vody by neměla přesáhnout 200 mm pod okrajem (Linderová, 2018).

Také kulturně historické památky mají být přístupné zdravotně postiženým osobám. Tato skutečnost je zajištěna nejen pomocí výše zmíněné vyhlášky ale také zákona č. 122/2000 Sb., o ochraně sbírek muzejní povahy a o změně některých dalších zákonů, ve znění pozdějších předpisů. Podle něho musí být odstraněny bariéry znemožňující přístup tělesně postiženým osobám [37].

Tabulka 1: Rozměry podstatné při navrhování interiéru pro tělesně postiženou osobu

Parametr	Rozměr v mm	Vliv na ... / význam pro ...
výška sedu	520	výška plochy
délka invalidního vozíku	1250	návrh minimálních prostor, např. kabina výtahu, hloubka wc
výška nohou od země	220	Ochrana vybavení před okopáním, úprava nábytku tak, aby byl přístupný
šířka invalidního vozíku	900	šířka chodeb a dveřních otvorů
výška kolen	670	Výška manipulačních pracovních ploch
výška područky	720	výška manipulačních pracovních ploch

Zdroj: Samová, M., Puškár, P. & Mikulová, Z., (1999) in Linderová, 2018

2 Analýza přístupnosti zařízení a atraktivit cestovního ruchu v Karlových Varech

2.1 Cíl a metodika zkoumání

Cílem bakalářské práce je zjistit, jak jsou ubytovací zařízení a atraktivita cestovního ruchu v Karlových Varech přístupné pro tělesně postižené návštěvníky.

V návaznosti na cíl bylo stanoveno pět výzkumných otázek:

- a) Jaké jsou možnosti bezbariérového ubytování v Karlových Varech?
- b) Jak jsou bezbariérová ubytovací zařízení propagována?
- c) Jak jsou pohostinská zařízení ve vybrané oblasti připravena na návštěvu tělesně postižených osob?
- d) Jaké možnosti využití volného času mají tělesně postižení návštěvníci v Karlových Varech?
- e) Jak je možné získat informace o pobytech vhodných pro tělesně postižené osoby ve vybrané oblasti?

K vypracování praktické části bakalářské práce bylo využito sekundárních i primárních zdrojů dat. Informace o ubytovacích a pohostinských zařízeních poskytnuté turistickým informačním centrem byly dále ověřeny e-mailem či telefonicky. V případě sběru informací o bezbariérovosti kolonád byl proveden terénní výzkum. Další informace byly čerpány z mapy Karlovy Vary bez bariér poskytnuté turistickým informačním centrem, dále z jeho oficiálních stránek, z webových stránek českého statistického úřadu a webových stránek jednotlivých zařízení. Bakalářská práce byla doplněna o informace získané od předsedy spolku Živý kraj (destinační agentura pro Karlovarský kraj), který se vyjádřil k současnému počtu ubytovacích zařízení a odkázal mne na informace z turistického portálu www.karlovyvary.cz. Informace o dostupnosti lázeňských lesů byly poskytnuty pracovníkem odboru regionálního rozvoje Krajského úřadu Karlovarského kraje a zaměstnancem Lázeňských lesů Karlovy Vary, p. o. Informace o dostupnosti lesů jsem žádala z důvodu dočasného zákazu vstupu do lázeňských lesů.

Zkoumaná zařízení byla označena dle metodiky kategorizace přístupnosti objektů, kterou vypracovala Pražská organizace vozíčkářů.

Metodika rozděluje objekty na přístupné, částečně přístupné a obtížně přístupné nebo nepřístupné.

Tabulka 2: Kategorizace přístupnosti objektů

Kategorizace	Limity
Přístupné	<ul style="list-style-type: none"> ✓ Přístupný celý objekt nebo jeho větší část s alespoň jedním bezbariérovým vstupem. ✓ Návštěva je možná bez předchozí domluvy. ✓ Rampy (mobilní i pevné) před vstupem i uvnitř objektu mají sklon při délce do 3 metrů maximálně 12,5 %, při délce do 9 metrů maximálně 8 %. ✓ Šířka pevných ramp je minimálně 110 cm. ✓ Dveře a průchody jsou široké minimálně 80 cm, platí i pro vstupní (hlavní) křídlo dvoukřídlých dveří. ✓ Výška prahů je maximálně 2 cm. ✓ Pro překonání výškových rozdílů je k dispozici samoobslužný výtah a jeho rozměry jsou minimálně: šířka 100 cm x hloubka 125 cm. ✓ Objekty s plošinou nevyhodnocujeme jako objekty přístupné. ✓ Pokud se jedná o objekt s toaletami pro veřejnost, k dispozici je přístupná toaleta: WC I. nebo v případě, že jsou všechny ostatní požadavky na přístupnost naplněny, alespoň částečně přístupná toaleta WC II. ✓ Povrchy a sklon komunikací v objektu a jeho bezprostředním okolí výrazněji nekomplikují pohyb na vozíku.
Částečně přístupné	<ul style="list-style-type: none"> ✓ Přístupná je jen část objektu nebo objekt nenaplnuje některé z požadavků uvedených u objektu přístupného. ✓ Rampy a ližiny (mobilní i pevné) před vstupem i uvnitř objektu mají sklon při délce do 3 metrů maximálně 16,5 %, při délce do 9 metrů maximálně 12,5 %. Šířka pevných ramp je minimálně 110 cm. ✓ Dveře a průchody jsou široké minimálně 70 cm. ✓ Výška prahů je maximálně 7 cm. ✓ Výtah má rozměry minimálně: šířka dveří 70 cm, vnitřní rozměr kabiny: šířka 100 cm x hloubka 110 cm. ✓ Rozměry plošiny jsou minimálně: šířka dveří 70 cm, přepravní plocha: šířka 70 cm x hloubka 90 cm. ✓ Přístupnost WC není rozhodujícím faktorem. Vzhledem ke stávající přístupnosti prostředí v ČR by požadavek na existenci alespoň WC II. u objektů částečně přístupných znamenal přerazení velké části objektů k objektům nepřístupným.

Tabulka 3: Pokračování

	✓ Před vstupem do objektu je maximálně jeden schod bez řešení k jeho překonání
Obtížně přístupné nebo nedostupné	✓ přístup nebo pohyb po objektu je zvlášť komplikovaný

Zdroj: Pražská organizace vozíčkářů – www.presbariery.cz

Každá z kategorií má ještě dodatek. U přístupného objektu je stěžejní možnost návštěvy vlastními silami, maximálně za pomoci přivolaného zaměstnance. Pokud ovšem návštěva vyžaduje manipulaci s mobilními rampami, případně dopomoc kvůli sklonu rampy není možné objekt označit za přístupný. Pokud jsou k dispozici veřejné toalety, předpokládá se splnění limitů týkající se prostoru proti dveřím, kde musí být umožněn přístup k záchodové míse z boku. Kategorie částečně přístupných objektů je nejobsáhlejší. Vzhledem ke skutečnosti různých rozsahů tělesného postižení je třeba najít konkrétní rozměr či skutečnost, která specifikuje částečnou bariéru a vyhodnotit tak, zda je objekt vhodný k návštěvě nebo nikoliv. Kategorie obtížně přístupných objektů nebo nepřístupných je stejně důležitá jako předchozí dvě. Je třeba vzít v úvahu, že do této kategorie může být zařazen objekt, kde se např. nachází 4 schody nebo velmi šikmá rampa, to ale nemusí být komplikací pro osobu, která má zdatný doprovod nebo elektrický vozík [26].

Aby bylo možné vyhodnotit situaci přístupnosti cestovního ruchu tělesně postižených návštěvníků, byla použita subjektivní stupnice hodnocení potenciálu cestovního ruchu zdravotně postižených osob dle Linderové (2012).

Tabulka 4: Stupnice hodnocení potenciálu cestovního ruchu zdravotně postižených osob

Bodové hodnocení	Kvantitativní hodnocení	Kvalitativní hodnocení
0 až 9	1	Základní
10 až 19	2	Průměrný
20 až 28	3	Zvýšený
29 až 37	4	Výborný

Zdroj: Linderová, 2012 a Regionalizácie cestovného ruchu v Slovenskej republike z roku 2005

Tabulka 5: Hodnotící kritéria

Hodnotící kritérium	Charakteristika	Body
Bezbariérová ubytovací zařízení	- méně než 10 % všech UZ	0
	- více než 10 % všech UZ	1
	- více než 15 % všech UZ	2
	- více než 20 % všech UZ	3
Bezbariérová pohostinská zařízení	- méně než 10 % všech PZ	0
	- více než 10 % všech PZ	1
	- více než 15 % všech PZ	2
	- více než 20 % všech PZ	3
Sportovně-rekreační zařízení	- bezbariérová koupaliště/aquaparky (ano/ne)	2/0
	- fotbalové, hokejové a jiné stadiony (ano/ne)	2/0
	- jiná sportoviště (ano/ne)	2/0
Přístupné cyklotrasy a turistické stezky	- méně než 10 % turistických stezek	2
	- více než 10 % turistických stezek	3
	- méně než 10 % cyklotras	2
	- více než 10 % cyklotras	3
	- přizpůsobeny sjezdovky a trasy běžeckého lyžování	3
Kulturně-historické památky	- hrady/zámky/kostely přístupné s doprovodem	1
	- hrady/zámky/kostely částečně přístupné	2
	- hrady/zámky/kostely zcela přístupné	3
	- muzea/galerie/skanzeny přístupné s doprovodem	1
	- muzea/galerie/skanzeny částečně přístupné	2
	- muzea/galerie/skanzeny zcela přístupné	3
	- divadla přístupná s doprovodem	1
	- divadla přístupná částečně nebo zcela	2
Cestovní kanceláře	- nabídka zájezdů pro zdravotně postižené osoby v tuzemsku (ano/ne)	1/0
	- nabídka zájezdů pro zdravotně postižené osoby v zahraničí (ano/ne)	2/0
Webové informační portály	- ano/ne	1/0

Vysvětlivky: UZ ubytovací zařízení, PZ pohostinské zařízení

Zdroj: vlastní zpracování, 2018 dle Linderové (2012)

Statutární město Karlovy Vary se nachází na západě České republiky a je krajským městem Karlovarského kraje. Leží na soutoku řek Ohře a Teplé, nejvyšším bodem města je Doubská hora s výškou 609 m. n. m. Z přírodních zdrojů mají největší význam léčivé termální prameny, které daly vzniknout místnímu lázeňství [8].

Karlovy Vary jsou největšími lázněmi na území České republiky a zároveň jednou z nejvýznamnějších destinací cestovního ruchu. Jde o společenské, kulturní a sportovní centrum celostátního i mezinárodního významu, slavné navíc takovými značkami, jako jsou Thun, Moser, Mattoni nebo Becherovka. V roce 1992 byly Karlovy Vary vyhláškou Ministerstva kultury ČR č. 476/1992 Sb. prohlášeny za městskou památkovou zónu pro své lázeňské i obchodně správní území. Historické centrum s kolonádami, lázeňskými domy, balneoprovozy, vyvěrajícími prameny a lázeňskými parky obklopují rozsáhlé lázeňské lesy protkané mnoha stezkami [39].

V Karlových Varech žije přibližně 49 000 obyvatel. Správní území města tvoří vlastní město Karlovy Vary a jeho městské části – Drahovice, Rybáře, Bohatice, Dvory, Stará Role, Tašovice, Doubí, Čankov, Počerny, Rosnice, Sedlec, Olšová Vrata, Hůrky a Cihelny [8].

2.2 Lokalizační předpoklady

Mezi lokalizační předpoklady rozvoje cestovního ruchu tělesně postižených osob patří přírodní a kulturně – historické památky, které jsou bezbariérově přístupné nebo umožňují alespoň z části pohyb po oblasti či objektu. Přírodními památkami jsou například chráněné krajinné oblasti, národní parky, geoparky nebo jeskyně. Kulturně – historické památky se dělí na světské (hrady, zámky, zříceniny, tvrze) a církevní (kostely, kaple, kláštery).

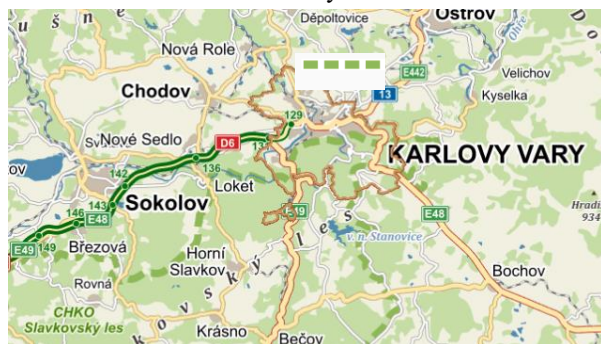
2.2.1 Přírodní atraktivita

Z přírodních atraktivit nabízejí Karlovy Vary především rozsáhlé lázeňské lesy a termální minerální prameny. Bohužel zde nenajdeme bezbariérové cyklotrasy ani turistické stezky.

Do území města částečně zasahuje CHKO Slavkovský les, jak je vidět na výřezu topografické mapy s turistickými prvky.

Obrázek 1: CHKO Slavkovský les na území K. Varů

Legenda:

hranice CHKO

hranice území města

Měřítko: 1: 500 000

Zdroj: Geoportal, dostupné z http://geoportal.gepro.cz/obce/karlovy_vary#/

Část chráněné krajinné oblasti zasahující do Karlových Varů je označována jako lázeňské lesy a svou současnou podobu tato oblast získávala v průběhu posledních dvou století. Lesy v majetku města spravuje jeho příspěvková organizace Lázeňské lesy Karlovy Vary, p. o. Lázeňské lesy jsou velmi oblíbeny pro svou atmosféru, kterou dotváří promenádní cesty, krásná vyhlídková místa, odpočinkové altány s lavičkami, rozhledny nebo obory s divokou zvěří [25].

Největší a zároveň nejslavnější přírodní atraktivitou jsou místní léčivé prameny. Celkem lze ochutnat až 15 pramenů. Nejvýznamnějším pramenem označeným také jako číslo 1 je Vřídlo. Z Vřídla vyvěrá každou minutu zhruba 2 000 litrů minerální vody o teplotě až 73 °C a spolu s ní okolo 5 000 litrů plynného oxidu uhličitého. V minulosti Vřídlo tryskalo až do výšky 12 metrů. Z důvodu kompletní opravy je nyní přesunuto před vchod Vřídelní kolonády, kde je tlak gejzíru uměle zredukován, takže dosahuje pouze cca 2metrové výšky. Minerální voda slouží k pitné kúře i lázeňským procedurám. Její unikátní složení napomáhá při léčbě nemocí trávicího traktu, zubních onemocnění, nemocí pohybového aparátu a poruch látkové výměny. Při procedurách je využíván i plynný oxid uhličitý. Část termální vody je využívána také pro výrobu karlovarské vřídelní soli (Vylita a kol, 2007).

Prameny Vřídlo, Mlýnský, Rusalka, Kníže Václav I. a II., Libuše, Skalní, Svoboda a Hadí jsou zpřístupněny i vozíčkářům, v několika případech pomocí nájezdů s mírným sklonem. Přístup k pramenům Zámecký horní, Sadový a Štěpánka je možný pouze s asistencí. V případě Zámeckého horního a Sadového je přístup ztížen středním sklonem rampy, pramen Štěpánka má u vstupu jeden schod. Pramen Karla IV. je kvůli existenci

3 schodů nepřístupný stejně jako prameny Zámecký dolní a Tržní, kde je dokonce 6 schodů.

Tabulka 6: Přehled dostupnosti kolonád a pramenů

Kolonáda/Altán	Prameny	Dostupnost
Mlýnská kolonáda	Mlýnský, Rusalka, Knížete Václava I. a II., Libuše, Skalní	Přístupné
Sadová kolonáda	Hadí Sadový	Přístupné Částečně přístupné (schod)
Tržní kolonáda	Karel IV. Dolní zámecký, Tržní	Nedostupné (velké množství schodů)
Zámecká kolonáda	Horní zámecký	Částečně přístupné
Vřídelní kolonáda	Vřídlo	Přístupné
Altán pramene Svoboda	Svoboda	Přístupné
Altán Aloise Kleina	Štěpánka	Částečně přístupné (schod)

Zdroj: vlastní zpracování, 2018

2.2.2 Kulturně – historické atraktivity

Jako kulturně – historické atraktivity v Karlových Varech lze označit zejména kostely a lázeňské domy.

Z pěti kostelů nacházejících se ve městě není žádný plně bezbariérový, jde o klasické historické stavby. Do tří objektů se tělesně postižený člověk může dostat, avšak pouze s pomocí asistence. Přístup do nejznámějšího karlovarského kostela sv. Máří Magdaleny v blízkosti Vřídelní kolonády je pro tělesně postižené zcela nemožný kvůli 16 schodům. Stejný problém je i u anglikánského kostela sv. Lukáše. Hřbitovní kostel sv. Ondřeje a evangelický kostel sv. Petra a Pavla nedaleko Císařských Lázní je osobám na vozíku přístupný po překonání jednoho schodu. Při návštěvě pravoslavného kostela sv. Petra a Pavla je třeba počítat se třemi schody.

Jako další kulturně – historické památky můžeme označit lázeňské domy. Ve městě je celkem 6 lázeňských domů – LD Praga, LD Purkyně, LD Chopin, LD Morava, LD Tosca a můžeme sem také zařadit Alžbětiny lázně. Lázeňské domy slouží jako ubytovací zařízení obvykle s nabídkou ozdravných procedur. Lázeňský dům Tosca slouží k ubytování jen aktivním zaměstnancům Ministerstva Vnitra (Policie, Hasiči), kteří

dostávají ozdravný poukaz od svého zaměstnavatele. Pro velké množství překážek (schody, vysoké prahy atd.) jsou lázeňské domy nepřístupné osobám na vozíku. Objekty jsou památkově chráněny, a tak je velmi složité získat povolení k debarierizaci. Jediným částečně přístupným objektem jsou Alžbětiny lázně, kde se nachází bazén přizpůsobený potřebám osob tělesně postižených.

Jediným zámekem, který se nachází v Karlových Varech, je zámek Doubí. Jedná se o bývalý hrad, který byl v 16. století přestaven na renesanční zámek. Dnes je v soukromém vlastnictví a sídlí zde firma. Část zámku je přístupná veřejnosti a je známá jako Vánoční dům, kde se nachází muzeum a restaurace. Objekt bohužel není přístupný pro osoby s vozíkem, a to z důvodu velkého množství bariér, které se v objektu nacházejí [15].

Tabulka 7: Přehled dostupnosti kulturně historických zařízení

Název objektu	Dostupnost	Poznámky
Kostel Sv. Máří Magdaleny	OOD/ON	16 schodů
Kostel sv. Lukáše	OOD/ON	13 schodů
Kostel sv. Ondřeje	OČP	1 schod
Kostel sv. Petra a Pavla (evangelický)	OČP	1 schod
Kostel sv. Petra a Pavla (pravoslavný)	OČP	3 schody
Lázeňské domy (LD)	OOP/ON	historické budovy – vysoké prahy, točitá schodiště, úzké prostory
Alžbětiny lázně	OP	Přístupný bazén
Zámek Doubí	OOP/ON	Schody u vstupu i v objektu

Vysvětlivky: OOD/ON – objekt obtížně přístupný/objekt nepřístupný, OČP – objekt částečně přístupný, OP – objekt přístupný

Zdroj: vlastní zpracování, 2018

2.2.3 Kulturně – společenská zařízení

Kulturně – společenskými zařízeními v Karlových Varech jsou divadla, muzea, galerie, návštěvnická centra významných firem, knihovny a kina.

Lidem s tělesným postižením je zpřístupněna historická budova městského divadla, která byla vystavena v letech 1884–1886 a její slavnostní otevření bylo zahájeno premiérou Mozartovy opery Figarova svatba v květnu roku 1886. Dnes má divadlo na programu především činohry a své zastoupení mají i nedělní pohádky a další pořady pro děti. Návštěvník odkázaný na vozík musí při plánované návštěvě divadla předem kontaktovat personál kvůli obsluze plošiny. Po levé straně divadla se nacházejí dvě parkovací místa vyhrazená vozíčkářům.

Menší divadelní scénou v kulturní nabídce Karlových Varů je divadlo Husovka. Významným pozitivem tohoto objektu je bezbariérový přístup, a navíc i bezbariérové WC.

V Karlových Varech jsou v současné době v provozu dvě kina – Drahomíra a Čas. Do obou je vstup vozíčkáři umožněn díky nájezdům, které jsou ale velmi prudké, a proto je zde nezbytná asistence. Tyto informace jsou ověřené reálnými zkušenostmi a poskytnuté vozíčkářkou žijící v Karlových Varech. Žádné z uvedených kin není vybaveno bezbariérovým WC.

Tabulka 8: Přehled dostupnosti kin a divadel

Název	Dostupnost	Poznámka
Karlovarské městské divadlo	OP	Nutné předem kontaktovat personál kvůli obsluze plošiny, k dispozici bezbariérové WC a dvě vyhrazená místa stání vlevo před budovou divadla
Husovka	OP	K dispozici bezbariérové WC
Drahomíra	OOP/ON	Prudký nájezd a absence bezbariérového WC
Čas	OOP/ON	Prudký nájezd a absence bezbariérového WC

Vysvětlivky: OP – objekt přístupný, OOP – objekt obtížně přístupný/objekt nedostupný

Zdroj: vlastní zpracování, 2018

Turistickým lákadlem Karlových Varů nejsou jen lázně a termální prameny, ale také světoznámé výrobky jako například sklo Moser či bylinný likér Becherovka, u jehož zrodu stál obchodník Josef Vitus Becher, který se na přelomu 18. a 19. století věnoval

výrobě alkoholu. Jeho živnost později převzal syn Johann (Jan) Nepomuk Becher. Muzeum pojmenované po Janu Becherovi se nachází v historické budově bývalé továrny Becherovky na hlavní třídě T. G. Masaryka. Objekt je rozdělen do několika částí. Bezbariérově přístupný je Bechersplatz, který svou podobou působí jako starobylé náměstí z 19. století. Nachází se zde kavárna Kaffee Magazin a o patro níž restaurace Karla IV. bez problému dostupná výtahem. Obchůdky se suvenýry jsou přístupné většinou po překonání jednoho až dvou schodů. Samotná expozice muzea je osobám s tělesným postižením nedostupná.

Muzeum Moser nabízí expozice skla, každý křišťálový výrobek z dílny Moser je originál díky svému designu a ručnímu zpracování. Vznikají zde limitované kolekce a unikátní umělecká díla originálního designu. Expozice i ukázky ručního broušení skla jsou pro tělesně postižené přístupny díky rampě, k dispozici jsou rovněž bezbariérové toalety. Před objektem je také parkoviště s místem vyhrazeným pro ZTP [29].

Dalším kulturně – společenským zařízením ve městě je Becherova vila, kde je možné navštívit interaktivní galerii. Přestože jde o historický objekt starý 103 let, po rekonstrukci zde byla v roce 2011 nainstalována i rampa zajišťující bezbariérový přístup pro tělesně postižené. Vstup do expozic je možný díky výtahu, navíc je k dispozici i WC pro vozíčkáře. Cena vstupenky na výstavu pro ZTP, ZTP/P a jejich průvodce je symbolická - 20 Kč.

Městská galerie Karlovy Vary je také bezbariérově přístupná. V průběhu roku Galerie pořádá výstavy, jinak se zaměřuje především na prodej uměleckých děl. Osobám s tělesným postižením je přístupná i galerie Supermarket WC nacházející se v blízkosti karlovarského dolního nádraží. Celý objekt je bezbariérový. Supermarket WC přetvořila v roce 2008 skupina nadšenců z řad designerů, z bývalých chátrajících veřejných záchodků. Jedním z programů výstavy je dnes i „Design for all“ poukazující na témata a potřeby znevýhodněných skupin.

Přínosné kulturní vyžití v Karlových Varech nabízejí také knihovny. Pro návštěvníky s tělesným postižením i pro nevidomé je nejlépe vybavena Krajská knihovna Karlovy Vary. Moderní kulturní a společenské centrum pořádá pravidelně výstavy včetně vernisáží, dále přednášky, z nichž některé bývají tlumočeny do znakové řeči, navštěvované jsou i literární soutěže a mnoho dalších akcí. Veškeré prostory krajské

knihovny jsou řešeny bezbariérově, takže není potřeba ani asistence. Tuto informaci podtrhuje i fakt, že knihovna zaměstnává již více než 10 let pracovníci na vozíku.

Tabulka 9: Přehled dostupnosti dalších kulturně – společenských zařízení

Název	Dostupnost	Poznámka
Muzeum Jana Bechera	OP	Dostupný je pouze Bechersplatz, v jehož areálu se muzeum nachází a pomocí výtahu restaurace Karla IV.
Muzeum Moser	OČP	Rampa, bezbariérové WC a vyhrazené parkoviště pro ZTP
Becherova Vila	OČP	Rampa, bezbariérové WC, zvýhodněné vstupné pro ZTP, ZTP/P
Galerie Supermarket WC	OP	Zaměřené na „Desing for all“
Krajská knihovna Karlovy Vary	OP	Snadný pohyb po objektu i bez pomoci, nechybí bezbariérové WC

Vysvětlivky: OP – objekt přístupný, OČP – objekt částečně přístupný

Zdroj: vlastní zpracování, 2018

2.2.4 Ostatní atraktivity

Do ostatních atraktivit jsem zařadila stezky v lázeňských lesích, kolonády a Mezinárodní filmový festival Karlovy Vary.

Nejvhodnější lokalitou lázeňských lesů pro návštěvu vozíčkáře jsou pozorovací lávky. Lávka U Lučních rybníků (v dančí oboře) je zcela bezbariérová a přístup k ní je bez větších problémů po lesních zpevněných šotolinových či asfaltových cestách od parkoviště u sv. Linharta. Díky pohybu po látce dlouhé stovky metrů se vozíčkářům naskytne pohled na pasoucí se zvěř. Stejně jako běžný návštěvník, i vozíčkář má možnost pozorování ostatní zvěře také přímo z lesní cesty.

V lázeňských lesích je velké množství altánů a vyhlídek, z nichž některé jsou úplně nebo částečně bezbariérové. Většinou jsou postaveny na základové desce, na kterou vede jeden až dva schůdky. Příkladem je chata Rusalka, Mayerův gloriét pod altánem Petra Velikého, vyhlídka Kristýna, chata Kazatelna, vyhlídka Na Skalce a další. Předem je však potřeba počítat s fyzickou náročností terénu, jelikož nástupní místa k chatám a altánům jsou v nadmořské výšce okolo 390 m. n. m. a samotná vyhlídková místa jsou umístěna na kopcích s nadmořskou výškou od 500 do více než 600 m. n. m. Vjezd do lázeňských lesů je motorovým vozidlům zakázán, nicméně k mnohým místům se lze přiblížit z parkoviště nebo zastávek městské hromadné dopravy. Naprosto nevhodná kvůli náročnému terénu

je pro osoby s tělesným postižením stezka na rozhlednu Aberg, vyhlídku Karla IV. a cesta ke zřícenině kostelu sv. Linharta.

Kopcovitý terén a některé nebezpečné části stezek mohou být pro tělesně postižené osoby velkou bariérou. Možnost návštěvy těchto míst je jistě reálná v případě zdatné asistentké pomoci nebo s vozíkem na elektrický pohon.

Lázeňskou atmosféru města dotváří celkem 5 kolonád. Přístup na ně je zcela bezbariérový v případě Sadové, Vřídelní a Mlýnské kolonády. Tržní kolonáda je pro tělesně postižené zcela nedostupná, Zámecká je dostupná velmi obtížně, pouze s asistencí.

Mezinárodní filmový festival láká každoročně do Karlových Varů mnoho českých i zahraničních hostů, mezi něž patří slavné osobnosti, běžní návštěvníci a nechybí tu ani vozičkáři. Pro ty byl v roce 2000 spuštěn speciální projekt Kino bez bariér, jehož kvalita se rok od roku zvyšuje. Tvůrci projektu poskytují vozičkářům servis, který jim usnadní návštěvu filmového festivalu. Po vozičkáře i jejich doprovod jsou k dispozici bezplatné vstupenky do bezbariérových kinosálů, doprava speciálně upravenými auty, asistenční služba a informační servis, díky němuž se návštěvník může na vozíku lépe orientovat ve festivalovém dění. Podrobnější informace k nabízeným službám jsou veřejně dostupné na webových stránkách Kina bez bariér. Město v době konání festivalu také navyšuje počet a frekvenci nízkopodlažních vozů na linkách městské hromadné dopravy. Počty návštěvníků Kina bez bariér každoročně mírně rostou. Oficiální statistiky nejsou k dispozici, avšak internetový server Novinky.cz uvádí, že návštěvnost osob na vozíku v roce 2016 byla okolo sta [23].

2.3 Realizační předpoklady

V rámci realizačních předpokladů se zaměříme na bezbariérovou dopravu, nabídku bezbariérových zájezdů od cestovních kanceláří a agentur, a především na dostupnost ubytovacích, hostinských a sportovně – rekreačních zařízení.

2.3.1 Ubytovací zařízení

V České republice jsou ubytovací zařízení členěna podle Oficiální jednotné kvalifikace do kategorií hotel, motel, penzion a ostatní ubytovací zařízení.

Po konzultaci s vozičkářem jsem sestavila tabulku ideálního vybavení hotelového pokoje pro osobu, pro kterou je invalidní vozík nutností, ale zároveň v příznivých podmínkách je schopná samostatnosti. Samozřejmostí je hotel, který má bezbariérový vstup – v nejlepším případě s automatickými dveřmi, sníženou recepcí a pokud je součástí výtah, měla by být tlačítka pohodlně dostupná i z vozíku.

Tabulka 10: Pokoj ideální z pohledu vozičkáře

Pokoj	<ul style="list-style-type: none"> ✓ Výška zámku u dveří do pokoje ✓ Manipulační prostor pro otočení vozíku u postele a před skříní ✓ Dosažitelnost všech vypínačů a ovladačů (světla, klimatizace, topení, klika u okna) ✓ Tlačítko tísňového volání u postele ✓ Dostupnost restaurace z pokoje ✓ Madlo z venku pokojových dveří pro pohodlnější zavření dveří ✓ Manipulační prostor pro otočení vozíku na balkoně
Koupelna a WC	<ul style="list-style-type: none"> ✓ Splachování dobře dostupné z vozíku ✓ Madla u WC ✓ Dostupnost toaletního papíru bez nutnosti otočení ✓ Dostatek místa před a vedle WC, pro pohodlné zasetí k WC a přisednutí ✓ Možnost zasetí s vozíkem pod umyvadlo bez případného otlučení kolen o sifon či odtok ✓ Místo vedle umyvadla pro případného asistenta ✓ Bezbariérový přístup do sprchy ✓ Madla a sedátko ve sprše ✓ Možnost zasetí do sprchy s vozíkem pro přisednutí na sedátko ✓ Šňůra tísňového volání pomoci až dolů nad zem u záchodu a ve sprše

Zdroj: vlastní zpracování, 2018

Na to všechno by měli myslet hoteliéři při zařizování bezbariérového pokoje, bohužel v České republice je zatím pouze obecná vyhláška, která se vztahuje obecně na budovy a už dále nespécifikuje potřeby v oblasti hoteliérství a gastronomie.

Údaje veřejně dostupné na stránkách Českého statistického úřadu uvádí, že se v Karlových Varech k září roku 2017 nachází 119 hromadně ubytovacích zařízení. Tato informace je bohužel nepřesná. Jak uvedl předseda spolku Živý kraj (destinační agentura pro Karlovarský kraj), dobrat se přesného počtu ubytovacích zařízení, ať už v regionu nebo v samotném městě, je dlouhodobějším problémem, a to především proto, že se stále mění stavy menších ubytovacích zařízení. Internetový portál turistického informačního centra zveřejňuje 212 hromadně ubytovacích zařízení, která jsou v současné době

v provozu, a disponuje možností filtrace pouze na bezbariérová zařízení. Portál uvádí 61 zařízení s bezbariérovým přístupem.

Po pečlivém prozkoumání jednotlivých ubytovacích zařízení (s bezbariérovým přístupem), prostřednictvím emailů, telefonické komunikace a webových stránek, jsem zjistila, že některá z označených zařízení (bezbariérové) mají sice bezbariérový přístup, ale chybí zde bezbariérově vybavené pokoje nebo je vybavení bezbariérové jen z části.

Bezbariérový pobyt v současné době neposkytuje Astoria Hotel&Medical Spa, Boutique spa hotel Aqua Marina, Carlsbad Plaza, Hotel Bažant, Hotel Bellevue, Hotel Eliška, Hotel Humboldt, Hotel Krásná Královna, Hotel Lafonte, Hotel Maltézský Kříž, Hotel Modena, Hotel Ontario, Hotel Ostende, Hotel Panorama, Hotel Pavlov, Hotel Petr, Hotel Růže, Hotel Trocnov, LD Morava, LD Praga a Spa Hotel Schlosspark.

Hotel Maltézský Kříž na svých webových stránkách uvádí, že všechny pokoje jsou přístupné i pro hendikepované. Dle mého zjištění ale pokoje nejsou žádným způsobem hendikepovaným uzpůsobeny. Chybí například madla u WC, u sprchy nebo vany.

Ostatní zařízení jsem rozdělila podle informací získaných přímo od ubytovacích zařízení do dvou kategorií, a sice přístupná a částečně přístupná:

Přístupná ubytovací zařízení splňující všechny níže uvedené body:

- parkoviště vyhrazené pro ZTP a ZTP/P – výjimkou je lázeňská zóna,
- bezbariérový vstup do hotelu,
- prostorný pokoj s bezbariérově upravenou koupelnou (bezbariérová sprcha, madla u WC),
- bezbariérový pohyb po hotelu (recepce – pokoj – restaurace).

Částečně přístupná ubytovací zařízení s alespoň jedním z níže uvedených bodů:

- absence parkoviště pro ZTP a ZTP/P – výjimkou je lázeňská zóna,
- existence schodu při vstupu do hotelu,
- menší pokoj (vana s madly, madla u WC),
- není možné se samostatně dostat z pokoje do restaurace (zvýšený práh, schod).

Tabulka 11: Dostupnost ubytovacích zařízení

Název ubytovacího zařízení	Dostupnost	Poznámka	BB pokoj dle web. stránek
Eurohotel	OP	-	Ne
Grandhotel Pupp	OP	-	Ano
Hotel Bristol	OČP	Komplex 6 budov, nevhodné pro pohodlný pohyb vozíčkáře	Ne
Hotel Čajkovskij	OČP	Novostavba, zatím není umožněn bezbariérový pohyb mezi pokojem a restaurací	Ne
Hotel Dvorana	OP	-	Ano
Hotel Hubertus	OP	-	Ne
Hotel Imperial	OČP	Vana s madly	Ne
Hotel Iris	OP	Pokoj v 5. patře, dostupný výtahem	Ne
Hotel Jean de Carro	OČP	Menší pokoj, málo místa u postele, práh do snídaňové jídelny	Ne
Hotel Kolonáda	OP	Parkoviště před Bristol Palace – ne přímo pro vozíčkáře	Ne
Hotel Křiváň	OP	-	Ne
Hotel Malta	OČP	150–200 m venkem do restaurace	Ne
Hotel Quisisana Palace	OČP	Při vstupu do hotelu 3 schody	Ne
Hotel Romania	OČP	Vana s madly	Ne
Hotel Saint Petersburg	OČP	Dva schody při vstupu – řešeno rampou, úzký výtah	Ne
Hotel Sawoy Westend	OP	-	Ano
Hotel Slovan	OP	-	Ne
Hotel Thermal	OP	-	Ano
Hotel Venus	OP	-	Ne
Interhotel Central	OČP	Vchodové dveře – manuální otevírání	Ne
Karlsbad Grande Madonna	OČP	Nižší práh při vstupu do sprchy	Ano
Luxury Spa Hotel Olympic Palace	OP	-	Ano
Parkhotel Richmond	OP	Výtah	Ne
Retroriverside	OČP	Není vhodný pro osoby na vozíčku	Ano
Spa Hotel Marrtel	OČP	Vstup bočním výtahem	Ne

Tabulka 9: Pokračování

Penzion Stable JK	OČP	-	Ne
Penzion U Karla	OČP	-	Ne
Vienna House Dvorak	OP	-	Ano
Wellness & Spa Hotel Ambiente 4	OP	Hotel v kopcovitém terénu	Ano
Hotel Mignon	OČP	Vana s madly, úzký prostor před postelí, schody u vstupu	Ano

Vysvětlivky: OP – objekt přístupný, OČP – objekt částečně přístupný, BB – bezbariérový

Zdroj: vlastní zpracování, 2018

U výše zmíněných hotelů, které poskytují přívětivé podmínky pro tělesně postižené osoby v rámci ubytování a stravování, bohužel zcela chybí nabídka přístupných doplňkových služeb. Ve většině případů bylo důvodem umístění wellness, bazénu nebo posilovny v suterénu, přístupného pouze po schodišti.

Rozdělení na objekty přístupné a částečně přístupné jsem zvolila záměrně. Tělesná postižení mají různý rozsah, takže vznikají odlišné požadavky na ubytování. V označení kategorií jsem se inspirovala metodikou hodnocení bezbariérovosti objektů veřejně dostupnou na webu www.presbariery.cz a dále jsem ubytovací zařízení rozřadila dle informací získaných z hotelů.

Webové stránky turistického informačního centra dále uvádí bezbariérovost 5 penzionů, které mají ovšem pouze bezbariérový přístup stejně jako je tomu u ostatních ubytovacích zařízení. Jedná se o penzion Hestia, Europenzion, Chebský Dvůr, penzion Ehila, penzion Blanka, apartmán BKM, apartmán Helena a autokemp Březový háj.

2.3.2 Pohostinská zařízení

Hostinská zařízení jsou dle statistické metodiky Evropské unie rozdělena na restaurace (restaurace, jídelny, rychlé občerstvení – ryby – hranolky, železniční vozy a jiná zařízení pro přepravu cestujících) a bary (bary, noční kluby, pivnice, vinárny, kavárny, espressa). Žádný zákon ale neřeší jejich bezbariérovost, a tak je na provozovateli, zda zdravotně tělesně postiženým zákazníkům vyjde vstříc. V Karlových Varech se dle informací zaměstnance turistického informačního centra nachází celkem 103 pohostinských zařízení, z čehož je 55 s bezbariérovým přístupem. Některá z označených zařízení (bezbariérový přístup) ovšem bezbariérový přístup vůbec nemají nebo je zde absence

bezbariérových sociálních zařízení. V tabulce uvádím jen ta zařízení, která jsou bezbariérově přístupná a mají i bezbariérové WC (celkem 24). Přístupnost těchto zařízení byla zjištěna na základě telefonické komunikace se zaměstnanci jednotlivých zařízení.

Tabulka 12: Přehled přístupných hostinských zařízení včetně bezbariérového WC

Název zařízení	Typ	Poznámka
Atrium	café restaurant	-
Becher's Bar	noční restaurant a bar	-
Bernard – Kriváň	hotelová restaurace	-
Central	hotelová restaurace	-
Černý Orel	restaurace	-
Diana	restaurace	nutnost vyřízení povolení pro vjezd
Dvořák	hotelová restaurace	-
Golf restaurant	restaurace	sezónní provoz
Humboldt – Alexander	hotelová restaurace	-
Jessenius	hotelová restaurace	-
Kaffee Magazin	kavárna	-
Karel IV.	restaurace	dostupná výtahem
Kosmos	hotelová restaurace	-
Malé Verssailes	hotelová restaurace	-
McDonald's	rychlé občerstvení	-
Národní dům	restaurace	vstup bočním vchodem
Novissimo	restaurace	-
Olympia	hotelová restaurace	-
Restaurace pyramida	restaurace	-
Restaurace Slavia	hotelová restaurace	-
Restaurace Villa Dvorana	hotelová restaurace	-
Sawoy Westend	hotelová restaurace	-
Thermal	hotelová restaurace	-
Venus	hotelová restaurace	-

Zdroj: vlastní zpracování, 2018

2.3.3 Sportovně rekreační zařízení

Mezi sportovně – rekreační zařízení patří bazény, koupaliště, fitness centra a další.

Zařízením, které je přátelské osobám s hendikepem, je nedávno vybudovaná KV Aréna. Jedná se o moderní multifunkční centrum, kde se odehrávají nejen hokejové zápasy, ale pořádají se zde i koncerty a různá sportovní utkání. Aréna má zcela bezbariérový přístup, její součástí je i bazénové centrum, kde je k dispozici zvedák do bazénu i bezbariérové sprchy a WC.

V Karlových Varech jsou také k dispozici golfová hřiště. Profesionální areály nabízejí milovníkům oblíbeného sportu veškerý komfort. Golf & Spa resort Cihelny a Golf resort Karlovy Vary jsou bezbariérově přístupné a mají i restauraci s příslušenstvím, které splňuje požadavky bezbariérovosti.

Místem pro relaxaci i sportovní vyžití je Areál Rolava. Nachází se zde in-line dráha, velká vzduchová trampolína, tenisový kurt, travnaté odpočinkové plochy, dětské prolézačky, písčité pláže, přírodní koupaliště a v říjnu 2014 zde bylo vybudováno speciální hřiště s cvičebně – rehabilitačními prvky. Vstup do areálu je bezbariérový a pro všechny zdarma. Přebalovací místnost, WC a sprcha pro hendikepované jsou opatřeny eurozámkem a zamčeny. Pokud zdravotně tělesně postižená osoba nevlastní euroklíč, je možné si jej zapůjčit u pracovníka údržby [22].

Vyznavači bowlingu mají možnost navštívit Bowling Bar u Pařilů. Vstup i sociální zařízení jsou bez bariér, problémem by ale mohl být vyvýšený prostor s dráhami, proto je pro hru potřebná asistence.

Většina zařízení z oblasti fitness v Karlových Varech je pro osoby s tělesným postižením nepřístupná. Nejčastější bariérou je větší množství schodů při vstupu.

Ženské fitness Contours je z části bezbariérové. Při vstupu se nachází jeden vyšší schod, takže je potřeba asistence, pohyb po posilovně je už bez bariér a nachází se zde i bezbariérové WC spolu se sprchami.

Tabulka 13: Dostupnost sportovně-rekreačních zařízení

Název zařízení	Dostupnost	Poznámky
KV Aréna	OP	Bezbariérový přístup, přístupný bazén, bezbariérové WC
Golf & Spa resort Cihelny	OP	Bezbariérový přístup a bezbariérové WC
Areál Rolava	OP	Bezbariérový přístup a bezbariérové WC
Bowling Bar u Pařilů	OČP	Bezbariérový přístup a bezbariérové WC, schod na vyvýšený prostor s drahami
Fitness Contours	OČP	Větší schod při vstupu, bezbariérové sociální zařízení
Fitness Storm	OOP/ON	Schody, absence bezbariérového sociálního zařízení
Sport studio Prima	OOP/ON	Schody, absence bezbariérového sociálního zařízení, mají 1 klienta vozíčkáře
Fit klub BOBA	OOP/ON	Schody, absence bezbariérového sociálního zařízení

Vysvětlivky: OP – objekt přístupný, OČP – objekt částečně přístupný, OOP/ON – objekt obtížně přístupný/objekt nedostupný

Zdroj: vlastní zpracování, 2018

2.3.4 Bezbariérová přeprava

Další důležitou součástí přístupného cestovního ruchu je i dopravní infrastruktura. Jednotliví dopravci se čím dál více snaží o umožnění pohodlné přepravy zdravotně hendikepovaných pasažérů. Postupně dochází k rekonstrukcím nádražních hal i nástupišť, jsou k dispozici vagóny vybavené plošinami a přibývá i počet nových nízkopodlažních vozů v autobusové i vlakové dopravě.

Statutární město Karlovy Vary nechalo vypracovat koncepci s názvem Generel bezbariérových tras a bezbariérové dopravy (dále jen generel), který byl schválen radou města v září 2013. Generel analyzuje současnou situaci stavu území i s jeho specifiky a zvláštnostmi. Dále v něm byly stanoveny strategické cíle, kterých se má dosáhnout. V rámci bezbariérové dopravy je stěžejní především první z cílů, který řeší zajištění kvalitní funkční a bezpečné dopravní infrastruktury pro osoby se sníženou schopností pohybu nebo orientace ve 3 úrovních:

- A1 – osoby pokročilého věku, těhotné ženy,
- A2 – osoby doprovázející dítě v kočárku nebo dítě do 3 let,

A3 – osoby s pohybovým, zrakovým, sluchovým či mentálním postižením.

V dalším kroku jsou definována opatření vedoucí k naplňování stanovených strategických cílů. Zabývají se stanovením parametrů pro hodnocení zpřístupňování dopravy a odstraňování bariér v budovách občanského vybavení [20].

Využití koncepce spočívá v několika rovinách. Generel je v první řadě využíván jednotlivými odbory magistrátu při budování nových komunikací a při rekonstrukcích stávajících veřejných prostranství, případně objektů v majetku statutárního města Karlovy Vary. Vzhledem k rozsahu generelu a členitosti terénu na území města Karlovy Vary nelze odhadnout dobu potřebnou pro odstranění veškerých závad na navržených trasách. Dále může být generel využit jako podklad pro žádosti o případnou dotační podporu (např. z Národního rozvojového programu mobility pro všechny apod.) při realizaci stavebních úprav stávajících objektů prováděných za účelem zajištění přístupu osob se sníženou schopností pohybu a orientace. O tuto podporu mohou žádat přímo vlastníci dotčených objektů. Umístění objektu na bezbariérové trase uvedené v generelu je pak kladným bodem při vyhodnocování žádosti. V neposlední řadě jsou městem podporovány projekty, které by měly uvedené skupině občanů pomoci ve zlepšení užitelnosti veřejné hromadné dopravy. Jedná se jak o snahy samotného města (např. integrovaný dopravní terminál), tak o akce Dopravního podniku Karlovy Vary, a. s. [20].

Provozovatelem městské hromadné dopravy (dále jen MHD) v Karlových Varech je dopravní podnik Karlovy Vary a. s., který vypravuje pravidelné autobusové městské linky, příměstské linky i zvláštní linky během denního i nočního provozu. Kromě autobusových linek zabezpečuje také provoz 2 lanových drah – Diana a Imperial [10].

Z 21 provozovaných linek MHD, je 5 plně obsluhováno nízkopodlažními vozy, 8 jen v určitých časech a na 7 linkách nejezdí nízkopodlažní vozy vůbec.

Nízkopodlažní autobusy jsou zpředu označeny klasickým modrým logem vozíčkáře, mají speciálně vyhrazená místa pro osoby na vozíčku a kočárky. V případě přepravy osoby na vozíčku řidič autobusu vyklopí plošinu pro pohodlný nástup a výstup vozíčkáře.

Tabulka 14: Linky městské hromadné dopravy

Linka	Trasa	Nízkopodlažní vozy
Linka 1	Globus – Tržnice – Lázně III	✓
Linka 2	OC Variáda – Tržnice – Divadelní náměstí	✓
Linka 3	Stará Kysibelská – Tržnice – Stará role	*
Linka 5	Bohatice – Tržnice – Sedlec	✓
Linka 6	Stará Kysibelská – Tržnice – Doubí	✓
Linka 9	Čankov – Tržnice	*
Linka 12	Tržnice – Čankovská	*
Linka 13	Letná – Dykova – St. Role sídl. – Imperiál	*
Linka 15	Lidická – Tržnice – Stará role	*
Linka 16	Tašovice – OC Variáda	✓
Linka 18	Garáže MHD – Tržnice – Dolní nádraží	*
Linka 19	Tržnice – Otovice – Tržnice	*
Linka 22	Hory – Tesco – Tržnice	*

Vysvětlivky: ✓ linka je obsluhována nízkopodlažními vozy, * jen označené spoje na lince jsou obsluhovány nízkopodlažními vozy

Zdroj: Vlastní zpracování, 2018, podle www.dpkv.cz

Karlovy Vary s ostatními městy spojuje linková autobusová doprava, která, jak už jsem zmínila výše, spadá také pod dopravní podnik Karlovy Vary a. s. V současné době lze využít k dopravě do a z Karlových Varů 5 linek:

411370 - Mariánské Lázně – Mnichov – Karlovy Vary

411440 - Cheb – Kynšperk nad Ohří – Sokolov – Karlovy Vary

481220 - Kraslice – Chodov – Karlovy Vary

481810 - Krásno – Horní Slavkov – Loket – Karlovy Vary

481820 - Vřesová – Chodov – Karlovy Vary

Ani jedna z výše uvedených linek není vhodná pro přepravu osob na invalidním vozíku, a tak se jako lepší možnost nabízí využití železniční dopravy.

V Karlových Varech zajišťuje železniční dopravu největší český národní dopravce České dráhy, a.s. Dopravce umožňuje pohodlné cestování i zdravotně hendikepovaným osobám (lidem na vozíčku, zrakově postiženým i sluchově postiženým), kterým nabízí speciální služby.

Vozy uzpůsobené pro imobilní pasažéry jsou označeny v jízdních řádech následujícími symboly:

 vůz vhodný pro přepravu cestujících na vozíku

 vůz vhodný pro přepravu cestujících na vozíku vybavený zvedací plošinou

Na stránkách www.cd.cz/spojeni-a-jizdenka/ lze zaškrtnout u okénka služby „Pro vozíčkáře“ a systém pak sám vyhledá spoje s uzpůsobenými vagóny. Pro hladký průběh cesty včetně všech přestupů je třeba zajištění cesty či asistence objednat 24 hodin předem. Při cestě do zahraničí či mimořádném zařazení vagónu se zvedací plošinou do vlaku je nutné se objednat 48 hodin předem. V případě, že bude žádost dopravcem potvrzena, žadatel obdrží pokyny k přepravě [7].

V Karlových Varech se nachází celkem 3 železniční stanice. České dráhy zpřístupnily veškeré informace o stanicích, i poskytovaných službách v místě, online na svých webových stránkách. Pro lepší orientaci v bezbariérovosti konkrétních stanic byla určena označení b0 až b2 a n0 až n4, která hodnotí bezbariérový přístup jednotlivých hal i nástupišť, viz tabulka.

Tabulka 15: Hodnocení bezbariérovosti stanic a nástupišť dle Českých drah pro osoby s tělesným postižením

Označení bezbariérovosti	Přístupnost
b0	Přístup do budovy stanice (včetně přístřešku před povětrnostními vlivy) není bezbariérový.
b1	Přístup do budovy stanice je bezbariérový včetně bezbariérově přístupné označené pokladní přepážky.
b2	Přístup do budovy stanice (včetně přístřešku před povětrnostními vlivy) je bezbariérový.
n0	Bezbariérový přístup není na žádné nástupiště.
n1	Bezbariérový přístup na všechna nástupiště.

Tabulka 13: Pokračování

n2	Bezbariérový přístup na všechny nástupiště za pomoci zaměstnance.
n3	Bezbariérový přístup alespoň na jedno nástupiště.
n4	Bezbariérový přístup alespoň na jedno nástupiště za pomoci zaměstnance.

Zdroj: vlastní zpracování, 2018, podle www.cd.cz

V roce 2017 byla v hlavní stanici Karlovy Vary dostavěna nová nádražní hala, která má nyní bezbariérový přístup, a to včetně přístřešku před povětrnostními vlivy. Stanice je vybavena mobilní zvedací plošinou k nakládání a vykládání osob na vozičku z a do vozu. Karlovarské hlavní nádraží s centrem spojují linky městské hromadné dopravy. Na trase Horní nádraží (zastávka MHD přímo naproti východu z nádražní budovy) – Tržnice jezdí linky č. 1 a č. 13. Pro osoby na vozičku je nejlepší variantou zvolit linku č. 1 a dopravit se až do zastávky Lázně III, která se nachází v centru lázeňské zóny. Naprosto nevhodná pro cestující s tělesným postižením je další stanice Karlovy Vary, Dvory, která není nijak bezbariérově uzpůsobena. S ohledem na vzdálenost od historického a lázeňského centra města to nehodnotím jako velký problém, protože v této části Karlových Varů se nachází především velká nákupní centra, dobře dostupná pravidelnými nízkopodlažními autobusovými spoji přímo z centra.

Nejblíže lázeňskému centru je stanice Karlovy Vary dolní nádraží. Přístup do budovy stanice je bezbariérový včetně bezbariérově přístupné označené pokladní přepážky, bohužel bezbariérový přístup není na žádné nástupiště. Do stanice jezdí přímé vlaky z horního karlovarského nádraží, německého města Johanngeorgenstadt a Mariánských Lázní. Z nádraží se pak lze pomocí mapy Karlovy Vary bez bariér dostat s asistencí až do centra města.

Leteckou dopravu v Karlových Varech zajišťuje mezinárodní letiště. Historie karlovarského letiště sahá až do roku 1931, kdy zde začal provoz v provizorních podmínkách na trase Praha – Mariánské Lázně – Karlovy Vary. Poslední rozsáhlou modernizací letiště prošlo v roce 2006, kdy kromě rekonstrukce vzletové a přistávací dráhy a vybudování nového světelného zabezpečovacího systému letiště, byla provedena také výstavba nové odbavovací haly. Před halou jsou k dispozici parkoviště vyhrazená pro vozičkáře a celá hala má bezbariérový přístup, který člověku upoutanému na voziček

zajistí pohodlný pohyb od parkoviště přes vstupní část haly a prostor pro odbavení až do letadla. Letištní hala také disponuje bezbariérovým WC [16], [17].

Společnost Letiště Karlovy Vary s. r. o. na základě své vnitřní normy poskytuje osobám se zdravotním postižením a osobám s omezenou schopností pohybu a orientace asistenci. Tato speciální služba je poskytována bezplatně a je možné si ji vyžádat přímo v hale na odbavovací přepážce, dále předem telefonicky na čísle 353 360 611 či elektronicky na adrese handling@airposrt-kvary.cz [18].

V současné době je možné letiště využít na trase Karlovy Vary – Moskva nebo pro vyhlídkové lety po okolí.

Doprava z letiště do centra města je zajišťována MHD. Trasu obsluhuje linka č. 8. Nejedná se ovšem o spoj s nízkopodlažním vozem, takže člověk na vozíčku je odkázán na vlastní dopravu či taxi službu. Po rozhovoru se zaměstnancem taxi Georgia, mi bylo sděleno, že převoz klienta s invalidním vozíkem není problém, jen je to potřeba předem včas oznámit, společnost v takovém případě zajišťuje dopravu větším vozem.

2.3.5 Cestovní kanceláře a cestovní agentury

Některé z cestovních kanceláří a agentur již do svých nabídek zařadily i zájezdy pro hendikepované. Na trhu zatím neexistuje žádná, která by nabízela zájezd pro vozíčkáře přímo do Karlových Varů. Některé cestovní kancelář nabízí tuzemské dovolené v Karlovarském kraji.

CK FIRO-tour je jedna z mála cestovních kanceláří, která svou nabídku obohatila o zájezdy, kde myslí i na klienty s bezlepkovou stravou nebo právě na vozíčkáře. Vozíčkářům zprostředkovává zájezdy kromě jiných oblastí ČR i do Karlovarského kraje, konkrétně do Konstantinových Lázní a Mariánských Lázní. V nabídce je možné dohledat i zájezdy do zahraničí. Další cestovní kanceláří nabízející zájezdy pro hendikepované do Mariánských a Františkových Lázní je *CK Daen*.

CK Fischer nabízí služby pro osoby s postižením a sníženou schopností pohybu a orientace, v nabídce ovšem žádné konkrétní zájezdy pro tuto skupinu lidí nemá. Zahraniční bezbariérové zájezdy nabízí z českých cestovních kanceláří například *CK Novalja*, která se specializuje na Chorvatsko a nabízí klientům na vozíčku ubytování

v alespoň částečně bezbariérově upravených apartmánech s bezproblémovým přístupem do moře. *CK Travel Sokolov* nabízí dovolenou bez bariér ve Španělsku, Chorvatsku a Itálii. Nabídku „Jadran bez bariér“ poskytuje *CK Vítkovice tours s.r.o.*, jejíž klienti si mohou vybírat ze zájezdů do Chorvatska nebo Černé Hory.

Z cestovních agentur jsem vyhledala tři, které nabízí pobyty pro tělesně postižené, a to *Zájezdy.cz*, *eTravel.cz* a *Atis*. V současné době, ale první ze zmiňovaných agentur nemá žádné odpovídající zájezdy ve své nabídce a *eTravel.cz* nabízí jediný zájezd pro vozičkáře, a to do Chorvatska. U nabídky jsou k dispozici přímo fotografie bezbariérového pokoje, což hodnotím jako velké pozitivum. Cestovní agentura *Atis* má bohatou nabídku „zájezdů s vozíkem“ v rámci České republiky i zahraničí.

Pro všechny z výše uvedených cestovních kanceláří je mnou zkoumaná skupina až vedlejší klientelou, a tak není možné předem odhadnout kvalitu poskytovaných bezbariérových dovolených. V roce 2012 vstoupila na trh cestovní agentura *Bezbatour*, která se specializuje na cestování bez bariér a nabízí tak jedinou službu svého druhu v České republice. Unikátnost této agentury spočívá v nabídce prověřeného ubytování v České republice i v zahraničí. Každé ubytovací zařízení, které zaměstnanci kanceláře (lidé s postižením) navštívili, také změřili a vyfotografovali a v katalogu je označili pečeti „ověřeno *BezbaTour*“, takže si klient může vytvořit ucelenou představu ještě před tím, než se na dovolenou vydá [4].

Cestování v rámci České republiky usnadňují nejen osobám s hendikepou, ale také aktivním seniorům či rodinám s dětmi, projekty jako *Mapy bez bariér*, *disway.org*, mobilní aplikace a webové rozhraní *VozejkMap*, *Jedemetaky.cz* nebo *Presbariery.cz*. Tyto portály zveřejňují na mapě místa i s informacemi o bezbariérovosti jednotlivých objektů, tras či dopravy ve městech. Nejlepší informace o dostupné bezbariérovosti poskytují výše zmíněné portály o Praze.

2.4 Selektivní předpoklady

V krajském městě působí dvě organizace zaměřené na pomoc tělesně postiženým občanům.

Jednou z organizací je místní spolek Svazu tělesně postižených v České republice z. s., který má v současné době 73 členů. Jeho základním cílem je všestranná podpora a hájení

specifických potřeb a zájmů svých členů, ale i dalších postižených občanů bez ohledu na rozsah jejich postižení. Organizace sdružuje především osoby s tělesným postižením, ale své služby nabízí i seniorům. Poskytuje odborné sociální poradenství, zajišťuje plavání i cvičení. Jedenkrát až dvakrát do roka pořádá pobytové akce s rehabilitační náplní. Na příští rok jsou plánovány pobyty ve Veselí nad Lužnicí a v Itálii. V Karlových Varech spolek nevlastní žádné rehabilitační zařízení [34].

Další organizací sídlící v Karlových Varech je Centrum pro zdravotně postižené Karlovarského kraje. Jejím klíčovým cílem je integrace hendikepovaných do společnosti a přispívání ke zkvalitňování jejich života. Centrum nabízí, stejně jako v případě Svazu tělesně postižených, služby i seniorům. Bezplatně jsou nabízeny služby odborného sociálního poradenství, zprostředkování prací či poskytnutí Euroklíče, díky němuž si osoby se sníženou schopností orientace a pohybu mají možnost sami odemknout sociální zařízení, výtah, schodišťovou plošinu a podobná zařízení osazená eurozámkem nejen v České republice, ale i ostatních státech Evropské unie. V centru je možné si za poplatek zapůjčit různé rehabilitační a kompenzační pomůcky. Mezi další placené služby patří například osobní asistence, přeprava osobním speciálně upraveným vozidlem nebo masáže. Organizace také myslí na volnočasové aktivity pro své klienty. Pravidelně pořádá ples „Harmonie“ v Grandhotelu Pupp a nabízí i ozdravně rekreační pobyty v Čechách a zahraničí [6].

3 Diskuze

Karlovy Vary jsou pro návštěvníka cestovního ruchu velmi atraktivním městem. Pohyb tělesně postižených lidí je bez větších problémů možný v lázeňské zóně, v ostatních částech je ztížen kopcovitým terénem. Historické objekty, tedy i některé hotely jsou v mnoha případech památkově chráněny. U takových staveb je velmi těžké získat povolení k modernizaci zahrnující bezbariérová opatření.

Nevyhovující stavy chodníků a pěších zón v některých částech města řeší již několik let generel bezbariérových tras a dopravy, který se zaměřuje na rekonstrukci stávajících turistických cest, výstavbu nových pěších tras a řeší také dopravu. Situace se díky generelu zlepšuje a město se stává stále více přístupným i návštěvníkům s tělesným postižením. Pro ty město také vypracovalo mapu Karlovy Vary bez bariér, ve které je zobrazena trasa z hlavní železniční stanice Karlovy Vary až po Vřídelní kolonádu v centru lázeňské zóny. Návštěvník s omezenou schopností pohybu a orientace má díky mapě přehled o náročnosti trasy a dostupnosti jednotlivých turistických objektů v centru. Paradoxem je, že mapa je dostupná pouze v turistických informačních centrech. Přičemž ze dvou turistických center se právě to bezbariérově přístupné nachází až nedaleko Vřídelní kolonády. Na internetu neexistuje žádná zmínka o existenci mapy. Na webu www.kinobezbarier.cz je pouze nefunkční odkaz na stažení mapy centra ve formátu pdf.

V souvislosti s tímto problémem jsem se zabývala možnostmi řešení. Za nejlepší variantu považuji zpřístupnit mapu online prostřednictvím geografického informačního systému. Technologie GIS umožňuje úpravu pro potřeby (nejen) hendikepovaných a průběžné aktualizace, byla by tedy pro návštěvníky s tělesným postižením velkým přínosem. Okamžitým řešením pak může být zmínka o mapě na turistickém informačním portálu či její zveřejnění například v podobě formátu pdf. Užitečná by také mohla být spolupráce s projekty jako VozejkMap nebo Přes bariéry. Osobně si myslím, že by mapa pro bezbariérovou návštěvu měla obsahovat cesty z železničních stanic a centrálních parkovišť přinejmenším ke Grandhotelu Pupp, nejlépe ovšem dál, až k letnímu kinu. Jde o přístupný rovinatý terén a navíc o velmi příjemný zážitek při pohledu na historické objekty, řeku a přírodu, či japonskou zahradu. Zlepšení informovanosti o možnostech bezbariérového pohybu po městě by jistě přispělo ke zvýšení návštěvnosti lidí s tělesným postižením.

Další bariérou v Karlových Varech je dostupnost informací o bezbariérovosti hotelů. Pouze 11 z celkových 31 bezbariérových ubytovacích zařízení zveřejňuje na svých webových stránkách informace o poskytování bezbariérového pokoje a jen jeden hotel nabízí i související fotografii. Informace o bezbariérovém ubytování na portálu turistického informačního centra a portálu Živý kraj jsou zastaralé.

Otázka hodnocení bezbariérovosti ubytovacích zařízení v cestovním ruchu je daleko složitější. Vyhláška řeší jen obecné požadavky na bezbariérovost. V současné době v České republice neexistuje žádná unifikovaná metodika, která by stanovila kritéria bezbariérovosti na míru ubytovacím a pohostinským zařízením. Hotely se často prezentují jako bezbariérové, i když ve skutečnosti tomuto profilu z pohledu vozíčkáře vůbec neodpovídají. Situace by se mohla podstatně zlepšit, pokud by ubytovací zařízení zveřejnila dostupnost bezbariérových pokojů spolu s jejich fotografiemi. Fotografie jsou pro osobu tělesně postiženou klíčové, díky nim může velmi dobře rozpoznat, zda je objekt vyhovující či nikoliv. Turistické informační centrum může také využít svých výsledků k aktualizaci informací o bezbariérových ubytovacích zařízeních na svém internetovém portálu.

V případě ubytovacích a pohostinských zařízení je třeba, aby byla podrobně zpracována jednotná metodika na hodnocení bezbariérovosti, jako je tomu například v Německu. Německá asociace hotelů a restaurací DEHOGA sestavila příručku bezbariérovosti v hotelnictví a gastronomii, která je volně dostupná na webu www.dehoga-bundesverband.de. Jsou zde kategoricky podle postižení vypsána jednotlivá kritéria, kterými by se měl hotel či restaurace řídit.

Celkově Karlovy Vary hodnotím velmi kladně a myslím, že skutečně mají tělesně postiženým návštěvníkům, i přes menší bariéry, co nabídnout. Rozhodně si zaslouží dobrou propagaci všech svých atraktivit, které jsou tu k dispozici stále, tedy i mimo velké akce jako je mezinárodní filmový festival, Tourfilm nebo sportovní akce typu Mattoni ½ maraton.

4 Shrnutí

Pro zhodnocení přístupných zařízení cestovního ruchu osobám s tělesným postižením bylo třeba získat informace, které jsme zkompletovali z primárních i sekundárních zdrojů. Zabývali jsme se taktéž bezbariérovou dopravní infrastrukturou a nabídkou cestovních kanceláří a agentur. Výsledkům (tabulka 16), jsme přiřadili body dle našeho subjektivního hodnocení. Součet bodů v tabulce odráží potenciál města Karlovy Vary pro cestovní ruch tělesně postižených osob. Potenciál znázorňuje tabulka 17.

V Karlových Varech se nachází podle údajů z turistického informačního centra celkem 212 ubytovacích zařízení, z nichž je 31 alespoň částečně přístupných. Pokud vyjádříme tento údaj v procentech jedná se o necelých 15 % všech ubytovacích zařízení. Tato zařízení se vyznačují alespoň jedním bezbariérovým pokojem, jehož součástí je i bezbariérově uzpůsobené sociální zařízení. Do hodnocení jsme zařadili pouze objekty, které jsme na základě informací od zaměstnanců shledali jako přístupné nebo alespoň částečně přístupné.

Pohostinská zařízení byla vyhodnocena na základě informací od zaměstnanců těchto podniků. Stejně jako v případě ubytovacích zařízení jsme informace získávali převážně telefonicky, v menší míře na základě našich zkušeností. V lázeňském městě se nachází celkem 103 pohostinských zařízení, z nichž je 55 uvedeno jako bezbariérových. Na základě vlastního průzkumu bylo zjištěno, že bezbariérový vstup a bezbariérové WC má pouze 24 objektů. Nejčastějšími bariérami byly schody a absence bezbariérového WC. V procentuálním vyčíslení mají Karlovy Vary celkem 23,3 % přístupných a částečně přístupných pohostinských zařízení.

V rámci sportovně – rekreačních zařízení jsme hodnotili přístupnost koupališť, bazénů, fitness a sportovních stadionů. Přístupná tělesně postiženým byla obvykle zařízení, která byla vystavěna v posledních letech nebo prošla rozsáhlou rekonstrukcí. V případě fitness center je nabídka bohužel nedostačující.

Karlovy Vary mohou nabídnout stezky lázeňskými lesy. Ty jsou částečně přístupné. Určitě v případě zdatného asistenta nebo pokud má člověk elektrický vozík. Stezky jsou většinou asfaltové, místy nezpevněné. Je třeba počítat s náročností kopcovitějšího terénu. Město nenabízí žádnou bezbariérovou cyklostezku ani naučnou stezku.

Co se týče kulturně – společenských zařízení, Karlovy Vary nabízí celkem příznivé podmínky pro tělesně postižené návštěvníky, většina objektů je alespoň částečně přístupná. V případě kin se jedná však o obtížně přístupná zařízení, kde je přístup ztížen velkým sklonem rampy a absencí uzpůsobeného WC pro vozíčkáře.

Ve městě nenalezneme žádnou cestovní kancelář ani agenturu, která by zprostředkovávala zájezdy tělesně postiženým klientům. Stejně je to i s nabídkou této destinace v případě bezbariérových pobytů u cestovních kanceláří obecně.

Tabulka 16: Hodnotící kritéria v Karlových Varech

Hodnotící kritérium	Charakteristika	Body
Bezbariérová ubytovací zařízení	- 14,62 % přístupných nebo částečně přístupných ubytovacích zařízení (více než 10 % všech UZ)	1
Bezbariérová pohostinská zařízení	- 23,3 % přístupných nebo částečně přístupných pohostinských zařízení vč. bezbariérového WC - více než 20 % všech PZ	3
Sportovně-rekreační zařízení	- 1 bezbariérové přírodní koupaliště vč. bezbariérových sociálních zařízení (pozdvolný přístup do vody) - pouze jeden zcela přístupný stadion - golfové hřiště a bowling	2 2 2
Přístupné cyklotrasy a turistické stezky	- méně než 10 % turistických stezek	2
Kulturně-historické památky	- hrady/zámky/kostely přístupné s doprovodem - muzea/galerie/skanzeny částečně přístupné - divadla a kina přístupná s doprovodem	1 2 1
Cestovní kanceláře	- nabídka zájezdů pro zdravotně postižené osoby v tuzemsku (ne) - nabídka zájezdů pro zdravotně postižené osoby v zahraničí (ne)	0 0
Webové informační portály	- ano	1

Zdroj: vlastní zpracování, 2018

Na základě bodů z tabulky hodnotících kritérií jsme dostali pro Karlovy Vary celkem 17 bodů. Z toho vyplývá, že můžeme potenciál cestovního ruchu tělesně postižených návštěvníků ve městě označit jako průměrný.

Tabulka 17: Stupnice potenciálu cestovního ruchu zdravotně postižených osob v Karlových Varech

Bodové hodnocení	Kvantitativní hodnocení	Kvalitativní hodnocení
0 až 9	1	Základní
10 až 19	2	Průměrný
20 až 28	3	Zvýšený
29 až 37	4	Výborný

Zdroj: vlastní zpracování, 2018

Závěr

Cílem bakalářské práce byla analýza přístupného cestovního ruchu pro tělesně postižené návštěvníky v Karlových Varech, kde také probíhal celý výzkum. K vyhodnocení potenciálu cestovního ruchu ve městě jsme použili tabulku hodnotících kritérií dle Linderové (2012). Zkoumali jsme počet a jaká zařízení jsou přístupná. Na základě tohoto hodnocení jsme označili potenciál cestovního ruchu s 17 body jako průměrný.

V úvodu praktické části bakalářské práce jsme si určili 5 výzkumných otázek, na které jsme během výzkumu hledali odpovědi:

- a) Jaké jsou možnosti bezbariérového ubytování v Karlových Varech?
- b) Jak jsou bezbariérová ubytovací zařízení propagována?
- c) Jak jsou pohostinská zařízení v Karlových Varech připravena na návštěvu tělesně postižených osob?
- d) Jaké možnosti využití volného času mají tělesně postižení návštěvníci v Karlových Varech?
- e) Jak je možné získat informace o pobytech vhodných pro tělesně postižené osoby v Karlových Varech?

Karlovy Vary disponují celkem 212 ubytovacími zařízeními, z nichž, jak jsme zjistili, je pouze 31 přístupných nebo alespoň částečně přístupných osobám s tělesným postižením. Ubytovací zařízení jim poskytují ubytování a stravování, bohužel doplňková nabídka, jako je například wellness, posilovna nebo bazén, není pro tuto skupinu osob dostupná. Z celkového počtu bezbariérových zařízení se bezbariérově na svých webových stránkách označuje 32 %.

Propagace možností bezbariérového ubytování je nedostatečná. Chybí aktuální informace na centrálním místě, například na webu infocenter. Filtr na bezbariérová zařízení má turistický portál KarlovyVary.cz nebo destinační agentura Živý kraj, kde jsou ovšem tyto informace zastaralé a nepřesné.

V případě pohostinských zařízení jsou nejlépe přístupnou kategorií hotelové restaurace. Celkem 13 hotelových restaurací nabízí bezbariérový vstup a pohyb po restauraci včetně bezbariérového WC. Pokud chce návštěvník zavítat do klasické restaurace, může vybírat ze 7 restaurací. Dále jsou bez větších potíží přístupné 2 kavárny a naprosto bez problémů 1 rychlé občerstvení. U pohostinských zařízení jsme se setkali s velkou mírou ochoty nabídnout pomoc při zdolávání nějaké bariéry, nejčastěji v podobě jednoho až tří schodů.

Z hlediska využití volného času nabízejí Karlovy Vary návštěvníkům s tělesným postižením spoustu možností. Pro milovníky měst je zde dobře dostupné historické centrum, kde se nachází kolonády, léčivé prameny, parky a architektonicky zajímavé budovy. Každoročně se zde koná také mezinárodní filmový festival, jehož součástí je projekt Kino bez bariér. Vozíčkáři mají šanci obdržet vstupenky zdarma pro sebe i svůj doprovod. Další možnosti využití volného času nabízí KV Aréna, kde se konají různé kulturní a sportovní akce. Součástí je i přístupný bazén včetně sociálních zařízení. V létě je velmi oblíben bezbariérový areál Rolava. Pro elektrické vozíky nebo vozíčkáře se zdatnou asistencí nemusí být překážkou ani mírně kopcovitý terén a nezpevněná cesta v lázeňských lesích.

V naší poslední otázce jsme se zaměřili na nabídku zájezdů a pobytů pro tělesně postižené návštěvníky. Souhrnné, jednoduše přístupné informace o pobytech vhodných pro tělesně postižené osoby v Karlových Varech nejsou k dispozici. V rámci České republiky se specializovanými zájezdy zabývá Bezbatour. V Karlových Varech však se nenachází ani jedna agentura či kancelář, která by tyto specializované zájezdy nabízela. Přesto, že Karlovy Vary jsou lázeňským městem a léčí se zde vedle nemocí trávicího ústrojí, poruch látkové výměny i nemoci pohybového ústrojí, paradoxně jsme v žádné cestovní kanceláři nabízející zájezdy pro tělesně postižené tuto destinaci nenašli. Důvodem by mohl být fakt, že se lázeňská zařízení nacházejí v historických budovách plných bariér. V tomto případě je třeba si uvědomit, že blahodárny vliv na pohybové ústrojí má i pouhá pitná kúra. Není tedy nezbytné ubytovat se přímo v lázeňském domě. Léčivé prameny jsou ve většině případů přístupné, a to je jistě dobrý důvod, proč lázeňské město na západě republiky navštívit.

V důsledku mapování ubytovacích, pohostinských zařízení a dalších atraktivit města, klademe velký důraz na problematiku nejednotné klasifikace bezbariérových zařízení v cestovním ruchu. Bez ní se můžeme setkat se zařízeními označenými symbolem vozíčkáře, který má vyjadřovat bezbariérovost, avšak skutečnost požadavky na bezbariérovost nesplňuje nebo jen z části. V případě provozovatelů těchto zařízení je nutné, aby si uvědomili, že jejich potenciální klienti nejsou pouze osoby s tělesnými postižením, ale i starší lidé, rodiny s kočárky a malými dětmi, kteří bezbariérové prostředí také velmi ocení.

Pokud by se podařilo alespoň zkvalitnit propagaci bezbariérových zařízení například fotkami uvedenými na webových stránkách a doplňujícími informacemi je zde velká šance, že by vzrostl potenciál cestovního ruchu v Karlových Varech.

Citovaná literatura

Tištěné zdroje

BERÁNEK, Jaromír. *Moderní řízení hotelového provozu*. 5., zcela přeprac. vyd. Praha: MAG Consulting, 2013. ISBN 978-80-86724-45-4.

BUHALIS, Dimitrios a Simon DARCY. *Accessible tourism: concepts and issues*. Tonawanda, NY: Channel View Publications, c2011. Aspects of tourism. ISBN 1845411625.

DARCY, Simon; DICKSON, Tracey J. A whole-of-life approach to tourism: The case for accessible tourism experiences. *Journal of Hospitality and Tourism Management*, 2009, 16.1: 32-44

GÚČIK, Marián. a kol. *Výkladový slovník – cestovní ruch, hotelierstvo a pohostinstvo*. Bratislava: Slovenské pedagogické nakladateľstvo, 2006. ISBN 80-10-08360-3.

HOLEČEK, Milan, MARIOT, Peter, STRÍDA, Miroslav. *Zeměpis cestovního ruchu*. Praha: Česká geografická společnost s.r.o., 2001. ISBN 80-86034-39-9.

INDROVÁ, Jarmila a kol. *Cestovní ruch pro všechny: [odborná školení a vzdělávání pracovníků územní veřejné správy pro oblast cestovního ruchu]*. Praha: Tribun EU, 2008. ISBN 978-80-7399-407-5.

JONÁŠKOVÁ, Vlasta. *Dítě s poruchou mobility*. In Müller, O. a kol. *Dítě se speciálními vzdělávacími potřebami v běžné škole*. Olomouc: UP, 2001. ISBN 80-244-0231-9.

KIRÁLOVÁ, Alžběta. *Cestovní ruch pro všechny: Formy cestovního ruchu pro všechny dle jednotlivých segmentů*. Brno: Tribun EU, 2008. ISBN 978-80-7399-407-05.

LINDEROVÁ, Ivica. *Cestovní ruch osob se zdravotním postižením*. Brno: Paido, 2018. ISBN 978-80-7315-267-3.

LINDEROVÁ, Ivica. Ekonomické a sociokultúrne dopady sociálneho cestovného ruchu. *Proceeding of Hradec Economic Days 2015, Vol II*, pp. 138 – 144, University of Hradec Králové, February, 2015. Available at: http://fim2.uhk.cz/hed/images/KOMPLET_2_CJ.pdf.

LINDEROVÁ, Ivica. Hodnotenie potenciálu Českej republiky pre rozvoj cestovného ruchu zdravotne postihnutých návštevníkov. *Ekonomická revue cestovného ruchu*. 2012, 45, 1, s. 1-18. ISSN 0139-8660.

MCCABE, Scott, Lynn MINNAERT a Anya DIEKMANN. *Social tourism in Europe: theory and practice*. Buffalo, NY: Channel View Publications, c2012. ISBN 978-1845412326.

MINNAERT, Lynn. *Social Tourism: a potential policy to reduce social exclusion? The effects of visitor-related social tourism for low-income groups on personal and family development*. 2007. PhD Thesis. University of Westminster.

MINNAERT, Lynn, Robert MAITLAND a Graham MILLER. *Social Tourism: Perspectives and Potential*. Abingdon,OX: Taylor & Francis. 2013. ISBN 978-0-415-52378-3

RENOTIÉROVÁ, Marie. *Somatopedické minimum*. Olomouc: Univerzita Palackého, 2002. ISBN 80-244-0532-6.

VYLITA, Břetislav, Jiří KLSÁK, Stanislav BURACHOVIČ a Jaroslav DOLINA. *Karlovy Vary město lázní a pramenů*. Mirror, 2007. ISBN 978-80-254-0808-7.

VÍTKOVÁ, Marie. *Somatopedické aspekty*. Brno: Paido, 2006. ISBN 80-7315-134-0.

ZELENKA, Josef a Martina PÁSKOVÁ. *Výkladový slovník cestovního ruchu*. Kompletně přeprac. a dopl. 2. vyd. Praha: Linde Praha, 2012. ISBN 978-80-7201-880-2.

Internetové zdroje

[1] Accessible tourism: ENAT European network for Accessible tourism. [online]. [cit. 2018-09-03]. Dostupné z: http://www.accessibletourism.org/?i=enat.en.mission_statement.

[2] ANCV (2018) [online] Paris, 2018 [cit. 2018-09-03]. Dostupné z: <http://www.ancv.com/>.

- [3] Athéna na cestách: přístupný cestovní ruch v kostce (2010) [online]. Kazuist spol. s.r.o. [cit. 2018-09-25]. Dostupné z: http://www.czp-msk.cz/pdf/uzitecne/ATHENA_PRIRUCKA_KOMPLET.pdf.
- [4] *Bezbatour* [online]. [cit. 2018-11-25]. Dostupné z: <https://www.bezbatour.cz/>.
- [5] BÍNA, Jan. (2010). *Aktualizace potenciálu cestovního ruchu v České republice*. [online]. Brno: Ústav územního rozvoje. [cit. 2018-10-05]. Dostupné z: <http://www.uur.cz>.
- [6] Centrum pro zdravotně postižené Karlovarského kraje: *Poslání, cíle a zásady poskytování sociálních služeb* [online]. [cit. 2018-10-05]. Dostupné z: <https://sluzbypostizenym.cz/>.
- [7] České dráhy: *Služby pro vozíčkáře* [online]. [cit. 2018-10-10]. Dostupné z: <https://www.cd.cz/cestovani-zdravotne-hendikepovanych/-29456/>.
- [8] Český statistický úřad: *Charakteristika okresu Karlovy Vary* [online]. [cit. 2018-10-05]. Dostupné z: https://www.czso.cz/csu/xk/charakteristika_okresu_karlovy_vary.
- [9] ČSN 73 6110. *Projektování místních*. Praha: Český normalizační úřad, 2006. Dostupné z: http://www.cyklomesta.cz/cms_soubory/aktuality/331.pdf.
- [10] DPKV: *Dopravní podnik Karlovy Vary, a. s.* [online]. [cit. 2018-10-10]. Dostupné z: <http://www.dpkv.cz/cms/o-spolecnosti>.
- [11] EHSIS (2012) *Disability statistics* [online]. Eurostat [cit. 2018-10-10]. Dostupné z: http://ec.europa.eu/eurostat/statistics-explained/index.php/Disability_statistics.
- [12] EU (2007) *Evropská úmluva o právech zdravotně postižených osob*. [online] Vláda České republiky. [cit. 2018-10-10]. Dostupné z: <https://www.vlada.cz/cz/ppov/vvzpo/dokumenty/umluva-o-pravech-osob-se-zdravotnim-postizenim--70247/>.

- [13] Euroklíč (2018). [online] Praha, 2018. [cit. 2018-10-10]. Dostupné z: http://www.eurokeycz.com/1_info.html.
- [14] Iniciativa Calypso rozšiřuje možnosti cestování v Evropě. [online]. EC, 2018. [cit. 2018-10-10]. Dostupné z: [http://www.europarl.europa.eu/meetdocs/2009_2014/documents/com/com_com\(2010\)0352_/com_com\(2010\)0352_cs.pdf](http://www.europarl.europa.eu/meetdocs/2009_2014/documents/com/com_com(2010)0352_/com_com(2010)0352_cs.pdf).
- [15] Hrady.cz: *Zámek Doubí* [online]. [cit. 2018-03-02]. Dostupné z: <http://www.hrady.cz/index.php?OID=4939>.
- [16] International airport Karlovy Vary: *Historie letiště* [online]. [cit. 2018-10-05]. Dostupné z: <https://www.airport-k-vary.cz/cs/historie-letiste/>.
- [17] International airport Karlovy Vary: *Modernizace letiště Karlovy Vary* [online]. [cit. 2018-10-05]. Dostupné z: https://www.airport-k-vary.cz/cs/clanek.php?pg=3&prefix=apt_&id=366&list.
- [18] International airport Karlovy Vary: *Speciální služby cestujícím a hostům* [online]. [cit. 2018-10-05]. Dostupné z: <https://www.airport-k-vary.cz/cs/specialni-sluzby/>.
- [19] ISTO. Oits [online]. [cit. 2018-10-10]. Dostupné z: <http://www.oits-isto.org/oits/public/section.jsf?id=29>.
- [20] Karlovy Vary magistrát města: *Generel bezbariérových tras a bezbariérové dopravy* [online]. [cit. 2018-10-10]. Dostupné z: <https://mmkv.cz/cs/generel-bezbarierovych-tras-dopravy>.
- [21] KOTÝNEK, Josef. *V ČR byl postižený každý desátý*. [online]. In: Statistika a my: měsíčník Českého statistického ústavu, roč. 2014, č. 4. [cit. 2018-10-10]. Dostupné z: <http://www.statistikaamy.cz/2014/04/v-cr-byl-zdravotne-postizeny-kazdy-desaty/>.
- [22] KV city centrum: *areál Rolava* [online]. [cit. 2018-10-10]. Dostupné z: <https://kvcity.cz/areal-rolava>.
- [23] KVIFF: *Kino bez bariér* [online]. [cit. 2018-10-10]. Dostupné z: <https://www.kviff.com/cs/pruvodce/kino-bez-barier>.

[24] Lázeňské lesy Karlovy Vary: *Oficiální stránky příspěvkové organizace* [online]. [cit. 2018-01-07]. Dostupné z: <https://www.llkv.cz/>.

[25] Listina základních práv a svobod. *Poslanecká sněmovna Parlamentu České republiky* [online]. Praha: Poslanecká sněmovna parlamentu České republiky, 1992 [cit. 2018-03-12]. Dostupné z: <http://www.psp.cz/docs/laws/listina.html>.

[26] Metodika kategorizace přístupnosti objektů. *Pražská organizace vozíčkářů, o. s.* [online]. 2014 [cit. 2018-10-10]. Dostupné z: <http://docplayer.cz/3180740-Metodika-kategorizace-pristupnosti-objektu.html>.

[27] MINNAERT, Lynn. *Social Tourism: a potential policy to reduce social exclusion? The effects of visitor-related social tourism for low-income groups on personal and family development*. 2007. PhD Thesis. University of Westminster. Dostupné z: <https://westminsterresearch.westminster.ac.uk/item/91z40/social-tourism-a-potential-policy-to-reduce-social-exclusion-the-effects-of-visitor-related-social-tourism-for-low-income-groups-on-personal-and-family-development>.

[28] Ministerstvo pro místní rozvoj České republiky: *Vyhláška č. 389/2009 Sb. o obecných technických požadavcích zabezpečujících bezbariérové užívání staveb*. [online]. [cit. 2018-10-10]. Dostupné z: http://www.mmr.cz/getmedia/f015224c-ff91-4cad-a37b-dc0dc1072946/Vyhlaska-MMR-398_2009.

[29] Moser: *Příběh křišťálu moseru* [online]. [cit. 2018-10-10]. Dostupné z: <https://www.moser.cz/pribeh-znacky>.

[30] Nařízení Evropského parlamentu a Rady EU 1107/2006 o právech osob se zdravotním postižením a osob s omezenou schopností pohybu a orientace v letecké dopravě. *Národní rada osob se zdravotním postižením ČR* [online]. 2010 [cit. 2018-10-10].

Dostupné z: <http://www.nrzp.cz/images/docs/PROGRESS/Antidiskr%20legislativa/22Nařízení%20EP%20a%20Rady%20o%20pravech%20OZP%20v%20letecke%20doprave.pdf>.

- [31] Nařízení Evropského parlamentu a Rady (ES) č. 1371/ 2007 ze dne 23. října 2007 o právech a povinnostech cestujících v železniční dopravě. In: *Ministerstvo dopravy* [online]. 2007 [cit. 2018-11-16]. Dostupné z: <http://www.mdcr.cz/NR/rdonlyres/8170AF40-53E1-4BBA-89CB-EE9BA0A39273/0/pravacestujvzeldoprave.pdf>.
- [32] OSN (2010) Mezinárodní den osob se zdravotním postižením. [online] Informační centrum Vlády České republiky [cit. 2018-11-16]. Dostupné z: <http://icv.vlada.cz/cz/tema/mezinarodni-den-osob-se-zdravotnim-postizenim-78438/tmplid-560/>
- [33] Památky a příroda Karlovarska: *Karlovy Vary – Městské divadlo* [online]. [cit. 2018-12-05]. Dostupné z: <http://www.pamatkyaprirodakarlovarska.cz/karlovy-vary-mestske-divadlo>
- [34] *Svaz tělesně postižených v České republice z. s: Podporujeme a spojujeme* [online]. [cit. 2018-11-25]. Dostupné z: <https://svaztp.cz/o-nas/>.
- [35] *Úvodní zpráva České republiky o opatřeních přijatých k plnění závazků podle Úmluvy o právech osob se zdravotním postižením.* 2012. [online]. MPSV, Praha [cit. 2018-11-16]. Dostupné z: <https://www.mpsv.cz/cs/12570>.
- [36] *Vyhláška č. 398/2009 Sb. o obecných technických požadavcích zabezpečujících bezbariérové užívání staveb.* 2009 [online] PSP ČR, Praha, 2018. [cit. 2018-11-16]. Dostupné z: <https://www.psp.cz/sqw/sbirka.sqw?cz=398&r=2009>.
- [37] *Zákon č. 198/2009 Sb. o rovném zacházení a o právních prostředcích ochrany před diskriminací a o změně některých zákonů (antidiskriminační zákon).* (2009) [online] PSP ČR, Praha, 2018. [cit. 2018-11-16]. Dostupné z: <https://www.psp.cz/sqw/sbirka.sqw?cz=198&r=2009>.
- [38] *Zákona č. 122/2000 Sb., o ochraně sbírek muzejní povahy a o změně některých dalších zákonů.* 2000. [online]. [cit. 2018-11-16]. Dostupné z: <https://www.zakonyprolidi.cz/cs/2000-122>.

[39] ZEMAN, Lubomír a kol. *Program regenerace Městské památkové zóny Karlovy Vary 2014–2024* [online]. Karlovy Vary, 2014 [cit. 2018-11-16]. Dostupné z: https://mmkv.cz/sites/default/files/dokumenty/program_regenerace_mpz_kv_textova_zprava.pdf.